

B a n k o v n í c t v o

1. prednáška, 12.2.1998

Banky ako súčasť finančného trhu

Základnou funkciou ekonomiky je alokovať vzácne zdroje tak, aby umožnili vytvárať tovary a služby, ktoré sú v spoločnosti žiadané. Túto funkciu plní okrem iného aj **finančný systém**, ktorý sa postupne vyvíjal tak ako peniaze. Tento systém existuje a nemožno bez neho existovať.

Ekonomiku možno rozdeliť na dva sektory:

1. *podnikateľský sektor*

2. *sektor domácností*

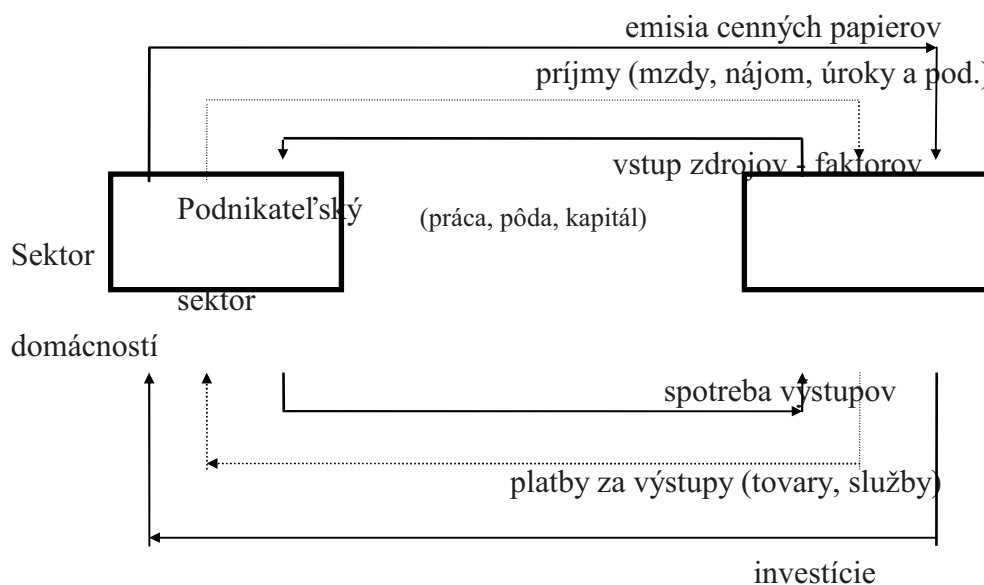
- majú k dispozícii všetky zdroje (práca, pôda, kapitál), ktoré požičiavajú podnikateľskému sektoru a ten ich v takej podobe, v akej ich spoločnosť požaduje

- rozoznávame:

a) materiálny tok = reálna ekonomika (tok tovarov a služieb)

b) finančná ekonomika - domácnosti dávajú k dispozícii faktory a za to dostávajú finančné prostriedky (finančný tok)

- sektor domácností nespotrebuje všetko a preto vznikajú *úspory*. Domácnosti ich zhromažďujú a sú ochotné požičať podnikateľskému sektoru peniaze = ponúkajú podnikateľskému sektoru *investície*. Pod tou podmienkou, že ich dostanú späť - podnikateľský subjekt *emituje cenné papiere*.

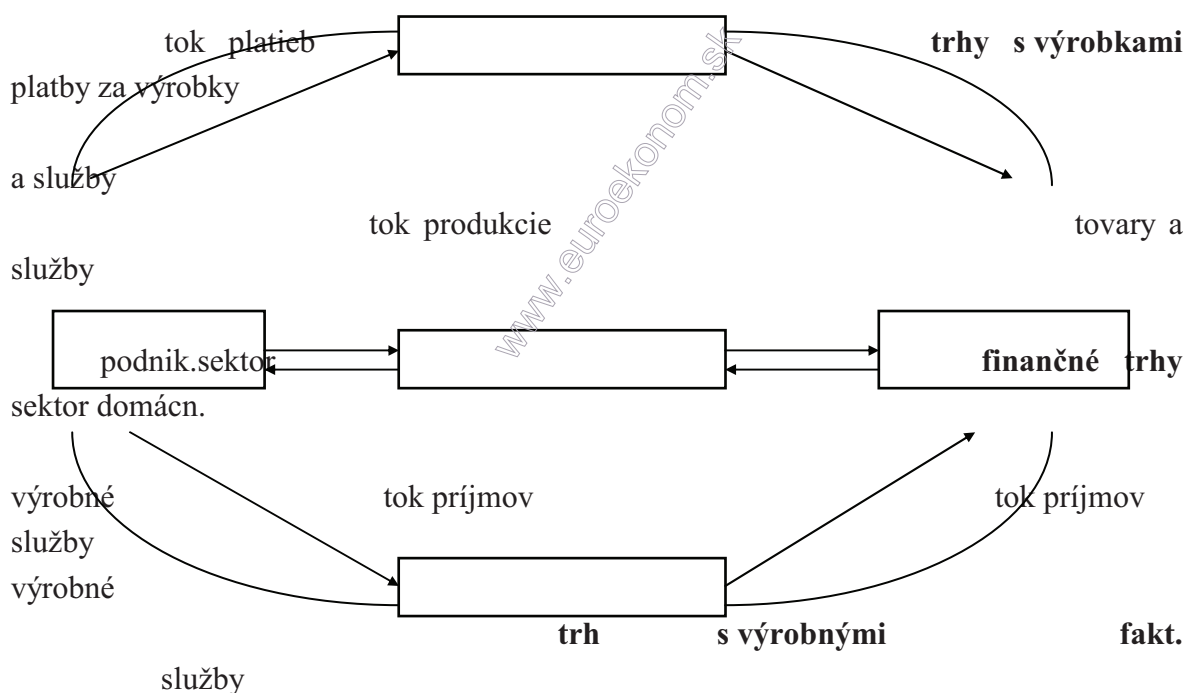

Sektor domácností nespotrebuje všetko a vznikajú úspory, ktoré sú ochotné požičať podnikateľskému sektoru na rozvoj ich činnosti. Ponúkajú podnikateľskému sektoru investície.

Finančný systém (stredný tok na obrázku znázornený prerušovanou čiarou) v rámci ekonomiky zlučuje peňažný a kapitálový podsystem, je predstavovaný inštitúciami a trhmi. Rozlišujeme dva subsystemy:

1. *peňažný systém*
2. *kapitálový systém*

Typy trhov

Finančné trhy

- trh na ktorom sa stretáva ponuka a dopyt po voľných finančných prostriedkoch v podobe úspor od rôznych subjektov, alokácia od tých, ktorí majú ich prebytok k tým, ktorí pocitujú ich nedostatok - tento tok má *úverovú podobu* (prostriedky musia byť po dohodnutom čase vrátené)
- realizuje sa prostredníctvom rôznych nástrojov
- sú súčasťou všeobecnej kategórie trh

- predstavujú *súhrn nástrojov, postupov, inštitúcií, prostredníctvom ktorých dochádza k prelievaniu voľných finančných prostriedkov od tých, ktorí ich vlastnia k tým, ktorí ich potrebujú a chcú nimi disponovať*
- zásadou tohto presunu je, že sa uskutočňuje na základe dobrovoľnosti a po dohode oboch zúčastnených strán

Nástroje finančného trhu

- rôzne druhy právnych foriem (osvedčujú existenciu vzťahov medzi ponúkajúcimi a tými, ktorí majú o to záujem)
- typy cenných papierov, dohody o zriadení bankových účtov, úverové zmluvy,....

Postupy

- voľné peňažné prostriedky sa presúvajú od subjektov prostredníctvom špeciálnych postupov
- účelom je predložiť majiteľovi peňazí vhodnú kombináciu likvidity, ktorá má najväčšiu pravdepodobnosť úspechu jeho činnosti

Inštitúcie

- vstupujú do vzťahu medzi ponukou a dopytom
- rôzni finanční sprostredkovatelia, ktorí pracujú na ťiňovom princípe
- banky, investičné a finančné spoločnosti, poisťovacie spoločnosti, brokerské firmy, burza
- činnosť je regulovaná
- na finančnom trhu vystupujú *finanční sprostredkovatelia* z rôznych dôvodov. Sú to podnikateľské subjekty, ktoré sa zameriavajú na jednej strane na vyhľadávanie voľných peňažných prostriedkov a na strane druhej na ich redistribúciu do miest, kde je po nich dopyt. Sú nimi obchodné banky, poisťovacie spoločnosti, ...
- *investiční sprostredkovatelia* - investičné spoločnosti a investičné fondy, ktoré svoje zdroje vytvárajú emisiou vlastných cenných papierov. Takto sústredené zdroje investujú do spoľahlivých výnosových a rizikovo rozložených majetkových hodnôt.
- *zmluvné inštitúcie* - poisťovne a penzijné alebo dôchodkové fondy. Svoje zdroje vytvárajú na základe zmluvného princípu (zmluvne dohodnutými pravidelnými platbami - realizujú sa za účelom poistenia proti udalostiam v budúcnosti)

Členenie finančných trhov

Základné členenie:

1. peňažný trh

- určený na poskytovanie krátkodobých úverov alebo pôžičiek so splatnosťou do jedného roka
- na ňom sa stretávajú subjekty s prechodným prebytkom peňažných prostriedkov so subjektami, ktoré si vzhľadom na súčasný nedostatok kapitálu potrebujú požiť
- umožňuje ekonomickým jednotkám riadiť likviditu
- nástroje peňažného trhu:

- a) úvery
 - bankové (lombardný, eskontný, kontokorentný, akceptovateľný)
 - obchodné (požičiavajú si podnikateľské subjekty navzájom)
 - medzibankové
- b) cenné papiere - krátkodobé cenné papiere (zmenky, bankové akcepty, komerčné cenné papiere, depozitné certifikáty, pokladničné poukážky)
- hlavnou funkciou je financovanie peňažného kapitálu korporáciám a podnikateľským subjektom a poskytovanie krátkodobých úverov vládám
- poskytujú aj financie pre špekulatívne obchodovanie s cennými papiermi

2. kapitálový trh

- určený na financovanie dlhodobých investícií zo strany podnikov, vlád a domácností, so splatnosťou viac ako jeden rok
- finančné nástroje:
 - a) cenné papiere
 - b) úvery (hypotekárne úvery, obligácie, akcie, podielové listy, hypotekárne zástavné listy)
 - bankové
 - medzibankové
- koncentruje v sebe techniky prelievania kapitálu so splatnosťou dlhšou ako jeden rok
- použitie kapitálu je smerované do investičných akcií súkromnopodnikateľských i verejných subjektov
- základné odlišnosti od peňažného trhu:
 - časový horizont
 - prelievanie kapitálu vysoko prevyšuje tú istú činnosť na peňažnom trhu

Ďalšie členenie:

1. voľné trhy

- nástroje sú voľne predávané

2. zmluvné trhy

- nástroje sú určené konkrétnym kupujúcim na základe zmluvy

Členenie z hľadiska obchodovateľnosti:

1. primárny trh

- určený na obchodovanie s novými emisiami cenných papierov
- **emisia** sa realizuje týmito spôsobmi:
 - a) uzavretá emisia
 - emitent vopred dojednáva obchod s potenciálnymi investormi o predaji cenných papierov
 - ak je ich uvedenie na trh realizované, uverejní sa oznam o tom v tlači
 - b) verejný úpis

- potenciálny dlžník vydanie cenných papierov inzeruje a očakáva, že záujemcovia sa ich rozhodnú kúpiť
- je časovo limitovaný
- je permanentný

c) *tender*

- modifikácia verejného úpisu
- emitent vyhlasuje celkovú hodnotu cenných papierov a ich nominálnu hodnotu
- od záujemcov očakáva ich požiadavky na počet kusov a cenu, za ktorú sú ochotní ich kúpiť. Po vypršaní lehoty emitent načítava jednotlivé množstvá v poradí od najvyššej hodnoty po najnižšiu hodnotu ocenenia
- emitent na emisiu musí získať povolenie

2. sekundárny trh

- obchoduje sa už s emitovanými cennými papiermi
- hlavnou funkciou je zabezpečiť likviditu investorov do cenných papierov
- rozsah obchodovania je väčší ako na primárnych trhoch
- primárne trhy podporujú nové investície, sekundárne trhy ich nepodporujú
- primárne a sekundárne trhy sú navzájom prepojené
- odohráva sa na dvoch typoch trhoch:
 - a) organizovaný
 - je zastrešený a reprezentovaný burzou
 - burza - v daný čas a na určitom mieste sa obchoduje s vydanými cennými papiermi prostredníctvom právnych osôb
 - b) neorganizovaný
 - obchodovanie prostredníctvom bánk alebo súkromných maklérov

Ďalšie členenie:

1. promptné

- cenné papiere sú obchodované s okamžitým doručením

2. termínové

- určené na obchodovanie s kontraktami na dodanie finančných nástrojov v budúcnosti
- účelom je zníženie rizika investora
- podstatou je, že sa zaplatí súčasná cena na kontrakt v budúcnosti

3. opčné

- umožňujú obchodovať s opciami na vybrané akcie a obligácie
- zmluvy, ktoré dávajú investorovi právo kúpiť alebo predať určené cenné papiere predajcovi opčnej zmluvy za garantovanú cenu kedykoľvek behom životnosti kontraktu

Ďalšie členenie:

1. priamy trh

- nákup a predaj finančných nástrojov

2. sprostredkovaný

- predaj pomocou sprostredkovateľov:

- depozitné inštitúcie
 - banky (komerčné a centrálna banka)
 - nebankové finančné inštitúcie (poisťovacie spoločnosti, penzijné a dôchodkové spoločnosti, investičné spoločnosti a fondy, obchodníci s cennými papiermi)
- finančné spoločnosti
- zmluvné spoločnosti
- investičné spoločnosti

Funkcie finančného systému

1. depozitná funkcia
 - systém finančných trhov a inštitúcií poskytuje priestor pre úspory občanov, tí ich buď ukladajú do bánk vo forme vkladov, alebo investujú do cenných papierov - to im umožňuje rozkladať úspory do foriem málo riskantných
 - úspory je možné ukladať, deponovať
2. funkcia zabezpečenia bohatstva
 - poskytuje nástroje na uchovanie kúpnej sily až dovedy, kým úspory nebudú potrebné na nákup tovarov a služieb
3. funkcia likvidity
 - finančný systém ponúka prostriedky, prostredníctvom ktorých je cenné papiere možné vymeniť za hotovosť
4. kreditná (úverová) funkcia
 - možnosť získať úvery
5. platobná funkcia
 - finančný systém poskytuje mechanizmus na uskutočňovanie platieb za tovary a služby vo forme šekov, kreditných kariet, ...
6. funkcia ochrany proti riziku
 - finančný systém ponúka ochranu proti riziku, ktoré vzniká a vyplýva z činnosti ľudí v oblasti majetku alebo príjmov
7. politická funkcia
 - finančný systém napomáha vláde dosahovať celospoločenské ciele
 - zabezpečenie základných cieľov, ktorými sú: vysoká miera zamestnanosti, nízka miera inflácie, stály ekonomický rast

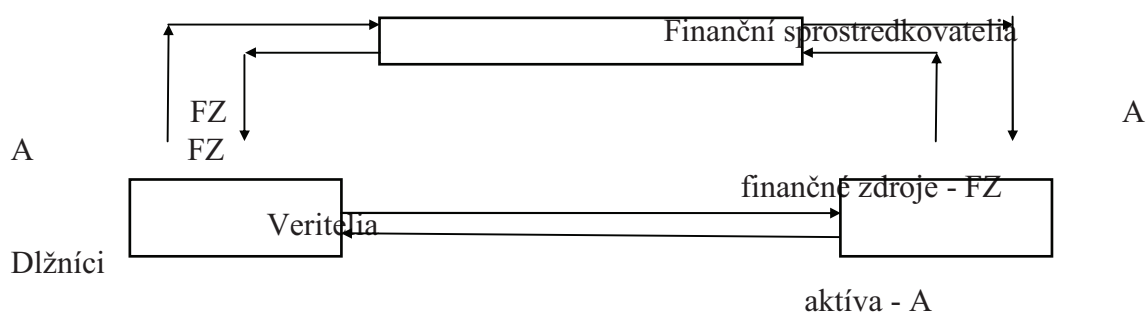
Bankovníctvo
2. prednáška, 19.02.1998

SLOVENSKÝ FINANČNÝ TRH

Subjekty finančného trhu

Členenie finančného trhu:

- * **priamy** (bez finančných sprostredkovateľov - formou priamej emisie)
- * **spostredkovaný** (s finančnými sprostredkovateľmi)

Finanční sprostredkovatelia:

- komerčné banky
- poisťovacie spoločnosti
- penzijné alebo dôchodkové spoločnosti
- investičné spoločnosti a investičné fondy
- obchodníci s cennými papiermi
- iné finančné spoločnosti

Veritelia:

- domácnosti

- podnikateľské subjekty
- vláda

Dlžníci:

- domácnosti
- podnikateľské subjekty
- vláda

Veritelia dodávajú voľné peňažné prostriedky - finančné zdroje - dlžníkom, ktorí vydávajú cenné papiere - *priamo bez finančných sprostredkovateľov* - tok aktív.

Finančné prostriedky od tých, ktorí majú prebytok ku tým, ktorí pocitujú ich nedostatok sa môžu pohybovať prostredníctvom finančných sprostredkovateľov - *nepriamo prostredníctvom finančných sprostredkovateľov*.

Finanční sprostredkovatelia:

a) komerčné banky

- PO založené ako akciové spoločnosti, alebo štátne peňažné ústavy, ktoré majú povolenie na založenie, alebo na výkon činnosti a môžu vystupovať ako banka
- prijímajú vklady, poskytujú úvery

b) poisťovacie spoločnosti

c) penzijné alebo dôchodkové fondy

- sú podnikateľské subjekty, ktoré zhromažďujú peňažné prostriedky svojich klientov a podnikajú s nimi s dôrazom na obmedzenie rizika a pri vzniku nároku vyplácajú klientom penzijné alebo dôchodkové dávky prípadne jednorázovú dávku
- na Slovensku sa začínajú budovať od r. 1996
- dôchodkové poistenie je založené na zamestnaneckom princípe, štát si však ponecháva právo povoliť vznik týchto fondov
 - základná legislatívna norma - zákon č. 123/1996 Zz., účinnosť nadobudol 1.7.1997 - Zákon o doplnkovom dôchodkovom poistení

d) investičné spoločnosti a investičné fondy

- PO, ktoré vznikli ako akciové spoločnosti, podnikajú v zhromažďovaní peňažných prostriedkov s cieľom ich investovania do majetku na základe obmedzenia a rozloženia rizika zákonom stanovenými spôsobmi
- zákon z roku 1994

- rozdiel medzi investičnou spoločnosťou a investičným fondom:

- investičná spoločnosť - zhromažďuje peňažné prostriedky investorov predajom *podielových listov* (sú to cenné papiere, s ktorými je spojené právo podielníka na zodpovedajúci podiel majetku v podielovom fonde a právo podieľať sa na výnose z tohto majetku). Z týchto prostriedkov vytvára podielové fondy (otvorené alebo uzavreté), ktoré spravuje, no pri zániku inv. spoločnosti zaniknú.
- investičný fond - zhromažďuje peňažné prostriedky PO a FO upísaním alebo vydávaním akcií. S peňažnými prostriedkami nakladá sám alebo prostredníctvom investičných spoločností.

- e) *obchodníci s cennými papiermi*
- obchodovanie na burzách

Delenie finančných trhov v SR

1. peňažný trh
2. kapitálový trh
3. devízový trh

Peňažný trh

- základné produkty - depozitá a krátkodobé cenné papiere (pokladničné poukážky, zmenky a depozitné certifikáty)
- produkty pre klientov banky - krátkodobé termínované vklady
- vývoj peňažného trhu v SR:
- charakterizovaný troma etapami

①. **od 1993 do 1994**

- vznik menovej sústavy SR, slovenská mena sa oddelila od českej meny
- budovanie základných štruktúr peňažného trhu
 - charakteristické znaky:
 - absentujú presné pravidlá obchodovania medzi komerčnými bankami
 - obmedzený vplyv centrálnej banky na úrokové sadzby, na vývoj likvidity v bankovom sektore
 - pre úrokové sadzby boli charakteristické veľké výkyvy

②. **rok 1995**

- prelomový rok vo vývoji peň. trhu v SR
- boli stanovené presné pravidlá obchodovania medzi komerčnými bankami
- vytvorila sa určitá skupina bánk, ktorá sa dohodla na povinnom kótovaní cien medzibankových depozít. To umožnilo stanovenie referenčných sadzieb:
 - a) *BRIBOR* (banka požičiava)
(sadzba na Bratislavskom trhu, za ktorú sú banky ochotné požiť peňažné prostriedky)
 - b) *BRIBID* (banka si požičiava)
(sadzba na Bratislavskom trhu, za ktorú sú banky ochotné si požiť peňažné prostriedky)
- aktívny vplyv centrálnej banky na úrokovú sadzbu, spolu so stanovením reprosádzieb začala s emitovaním vlastných pokladničných poukážok
- Výsledok - trh stabilnejší, stabilnejšia aj úroková sadzba

⊖. **od roku 1996**

- pokračuje približovanie sa podmienok peňažného trhu na Slovensku podmienkam peňažného trhu vo vyspelých krajinách
- charakteristické črty:
 - NBS definitívne preberá rozhodujúcu úlohu v určovaní úrokových sadzieb na peňažnom trhu
 - zvyšuje sa likvidita na trhu pokladničných poukážok
 - predlžuje sa časový horizont kotácií depozít a znižujú sa rozpätia medzi nákupom a predajom pri stanovovaní cien
 - rozvíjajú sa deriváty peň. trhu
 - na slovenský peň. trh vstupujú zahraničné banky a referenčné sadzby začínajú mať významnú úlohu pri stanovovaní úrokových sadzieb nových bankových produktov
 - pomerne vysoká stabilita úrokových sadzieb a likvidity trhu

Kapitálový trh

- hlavné subjekty:
 - emitenti cenných papierov (subjekty, ktoré potrebujú peň. zdroje)
 - domácnosti a obchodné a priemyselné podniky (subjekty, ktoré investujú peň. zdroje)
 - burzy a mimoburzový trh (organizácia trhov, ktoré sústreďujú dopyt a ponuku po cenných papierov)
- základné produkty kapit. trhu:
 - dlhopisy
 - akcie
 - podielové listy
- člení sa na:
 - a) *trh primárny*
(prostredníctvom neho sa uvádzajú nové cenné papiere na trh)
 - b) *trh sekundárny*
(obchoduje sa s emitovanými cennými papiermi, emisia môže byť realizovaná vo forme verejného úpisu, neverejného predaja alebo aukcie)
(obchodovanie prebieha na burzovom alebo mimoburzovom trhu)
- Spôsob uvedenia cenných papierov na trhu:
 - a) *verejný predaj*
 - b) *neverejný predaj*
 - c) *aukcia*
- Vývoj na slovenskom kapit. trhu:

⊖. 1993

- 2.4.1993 - prvý obchodovací deň na Bratislavskej opčnej burze - BOB
- 6.4.1993 - prvý obchodovací deň na Burze cenných papierov v Bratislave - BCPB
- 11.6.1993 - prvé kolo periodickej aukcie RM-S - Slovakia
- 1.7.1993 - na BCPB sa začalo obchodovať so zaknihovanými cennými papiermi

⊙. 1994

- marec - prvý obchodovací deň v rámci priebežnej aukcie RMS- Slovakia
- ③. 1995
 - MF SR odoberá licenciu BOB (13.11.1995)

Devízový trh

- trh, na ktorom dochádza k výmene jednej meny za inú

B a n k o v á s ú s t a v a S R

Historický vývoj po 2. sv. vojne

1. od 1948 do 1990
2. od 1990 do 1992
3. od 1993

1. 1948 - 1990

- na SR existuje jednostupňový bankový systém s dominantným postavením Štátnej banky československej (jediná centrálna banka)
- po roku 1958 sa objavujú prvky decentralizácie
- 1963 - Československá obchodná banka - obchodovanie so zahraničnou klientelou
- 1967 - Československá štátna sporiteľňa - v 1969 sa rozdelila na slovenskú a českú
- Živnostenská banka - operácie vo vzťahu k zahraničiu pre súkromnú klientelu

2. 1990 - 1992

- premena od jednostupňového bank. systému k dvojstupňovému bank. systému
- etapa reformy bank. systému
- emisná činnosť sa inštitucionálne aj funkčne oddeľuje od komerčnej činnosti (od obchodno-podnikateľskej činnosti)
- existovala 1 banka - Štátna banka Československa, ktorá bola rozdelená na dve banky:
 - Komerční banka Praha
 - VÚB, Bratislava
- Investičná banka bola rozdelená na dve banky:
 - IRB, Bratislava
 - Investiční banka, Praha

3. od 1993

- od 1.1.1993
- na území SR začína pôsobiť centrálna banka - NBS a ostatné komerčné banky

Ďalšie členenie bankovej reformy

1. 1.1.1990 - 1.2.1992

- pripravenosť v rámci centrálného usporiadania, preto bol prechod umiernený a predstavuje formálne oddelenie centralizovaného bankovníctva od komerčnej činnosti
- formovanie obchodných bánk univerzálneho charakteru

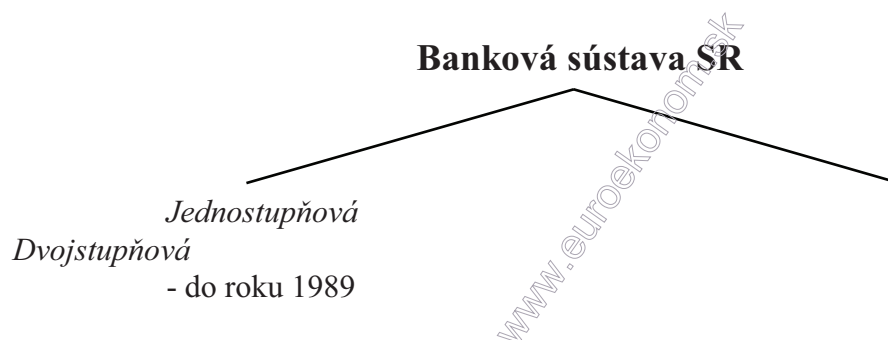
2. 1.2.1992 - 31.12.1992

- nové zákony:
 - 21/1991 Zz. - Zákon o bankách - účinnosť od 1.2.1992
 - 22/1991 Zz. - Zákon o Štátnej banke Československa

3. rozdelenie ČSFR

- rozdelenie emisného centra
- NBS - zákon č. 566/1992 Zz. (prečítať)
- Obchodné banky - zákon 21/1991, úplné znenie 62/1996 (prečítať)

V SR existuje asi 30 bánk - 1 centrálna, ostatné sú komerčné banky (2 z nich sú štátne peňažné ústavy).

Dvojstupňová banková sústava:

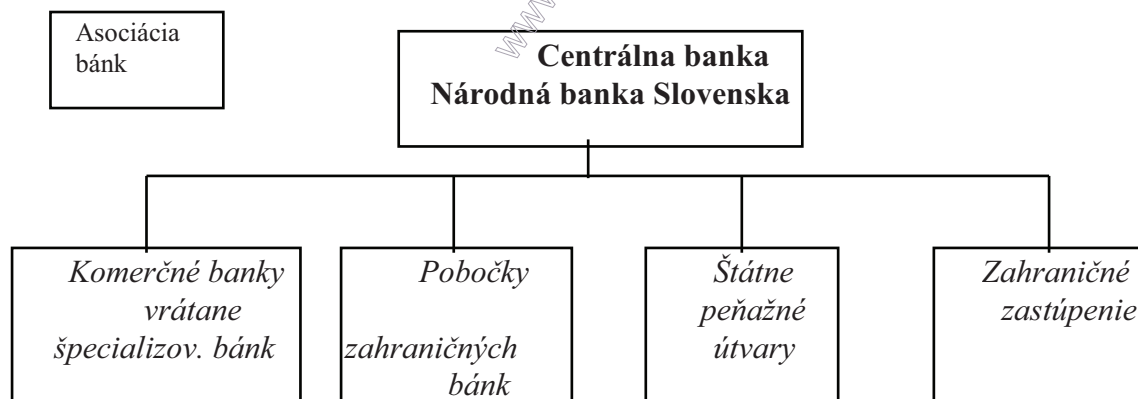
- členenie z viacerých hľadísk:
 - 1) *stupeň internacionalizácie:*
 - a) banková sústava s vysokým stupňom internacionalizácie
 - b) banková sústava s nízkym stupňom internacionalizácie (v SR)
 - 2) *druhy bánk*
 - a) banková sústava s prevahou univerzálnych bánk (v SR)
 - b) banková sústava s prevahou špecializovaných bánk
 - c) banková sústava s kombináciou univerzálnych a špecializovaných bánk
 - 3) *vlastnícke formy*
 - a) banková sústava s prevažne súkromnými a akciovými bankami (v SR)
 - b) banková sústava s nesamostatnými a závislými bankami
 - c) banková sústava s vysokým podielom znárodnených bánk
 - 4) *veľkosť, ktorá je meraná pobočkovou sieťou*
 - a) banková sústava s veľkým počtom bánk a malou pobočkovou sieťou (v SR)
 - b) banková sústava s malým počtom bánk a veľkou pobočkovou sieťou

- c) banková sústava s veľkým počtom bánk, ktoré sú navzájom prepojené vlastníckymi vzťahmi

B a n k o v n í c t v o
3. prednáška, 26.2.1998

JEDNOTLIVÉ STUPNE BANKOVÉHO SYSTÉMU SR

Bankový systém Slovenskej republiky sa skladá z dvoch stupňov.

ÚČELOVÉ ORGANIZÁCIE

1. Bankové zúčtovacie centrum Slovenska, a.s.
2. Fond ochrany vkladov
3. Autorizačné centrum Slovenska, a.s.

Stupne bankového systému SR:

1. stupeň - Centrálna banka - Národná banka Slovenska (NBS)

- zabezpečuje stabilitu meny a určuje menovú politiku
- vydáva bankovky a mince, koordinuje platobný styk a zúčtovanie medzi bankami, riadi peňažný obeh, vykonáva dozor nad vykonávaním bankovej činnosti a stará sa o bezpečné fungovanie a účelný rozvoj bankového systému

2. stupeň - b a n k y

Tento stupeň tvoria:

- **komerčné banky**
 - sú to právnické osoby so sídlom v SR, založené ako akciové spoločnosti alebo ako štátny peňažný ústav
 - tieto subjekty prijímajú vklady a poskytujú úvery
 - na výkon činnosti majú 2 povolenia:
 1. *povolenie na založenie banky*
 2. *povolenie na výkon bankovej činnosti*
 - toto dvojstupňové povoloňovacie konanie je v platnosti od roku 1996, dovtedy bolo iba jedностupňové povoloňovacie konanie
- **štátne peňažné ústavy (špú)**
 - banka ako špú je právnická osoba založená ako špú
 - založiť ju môže ústredný orgán štátnej správy
 - za záväzky špú ručí štát
- **pobočky zahraničných bánk**
 - sú organizačnou jednotkou (zložkou) zahraničnej banky, ktorá je umiestnená na území SR
 - bankovú činnosť vykonáva na základe povolenia výkonu bankovej činnosti
- **zastúpenie zahraničnými bankami**
 - je organizačnou jednotkou (zložkou) zahraničnej banky, ktorá je umiestnená na území SR, avšak neposkytuje bankové služby, ale len propaguje činnosť zahraničnej banky a získava informácie o možnostiach hospodárskej spolupráce so SR
 - nesmie prijímať vklady, poskytovať úvery a vykonávať iné bankové činnosti

Na Slovensku vystupuje **Asociácia bánk**

- je to inštitúcia, ktorá rieši odborné problémy bankovej sféry
- zastupuje záujmy svojich členov (bánk) vo vzťahu k orgánom štátnej správy a reprezentuje záujmy členov doma i v zahraničí
- vydala *Bankový kódex etiky*, na základe ktorého si každá banka vypracováva vlastný kódex, v ktorom sú zahrnuté práva a povinnosti jednotlivých pracovníkov bánk

Nevyhnutnou súčasťou bankového systému SR sú **účelové organizácie**, aby bol zabezpečený plynulý chod bankovej sústavy.

1. Bankové zúčtovacie centrum SR, a.s.

- akciová spoločnosť, právnická osoba
- zabezpečuje platobný styk medzi bankami na SR
- tvorí a prevádzkuje informačné systémy pre banky

2. Fond ochrany vkladov

- sústreďuje a spravuje peňažné príspevky bánk a pobočiek zahraničných bánk na poskytovanie náhrad za vklady fyzickým osobám, uložené v bankách, ak sa stanú nedostupnými
- zabezpečuje to, aby FO neprišli o svoje úspory, keby vklady neboli dostupnými

3. *Asociačné centrum Slovenska, a.s.*

- zabezpečuje elektronickú a hlasovú autorizáciu platobných kariet doma i v zahraničí
- zabezpečuje vydávanie, personalistiku, riadenie a správu domácich platobných kariet
- zabezpečuje fungovanie platobných kariet na Slovensku

Dvojstupňový bankový sektor môžeme členiť z hľadiska skladby základného imania na dva podsektory:

1. banky domáce

- *banky bez zahraničnej majetkovej účasti* - sú to banky s domácim kapitálom
- *banky so zahraničnou majetkovou účasťou*
 - banky s nepodstatnou zahraničnou majetkovou účasťou (pod 20%)
 - banky s podstatnou zahraničnou majetkovou účasťou (20 - 50%)
 - banky s rozhodujúcou zahraničnou majetkovou účasťou (nad 50%)

2. pobočky zahraničných bánk

CENTRÁLNA BANKA

- hlavnou úlohou je zabezpečenie stability meny
- vykonáva aj rad ďalších činností, aby mohla zabezpečiť svoj základný cieľ - dosiahnuť stabilitu meny
- ďalšie činnosti:
 - 1) **emisná funkcia CB**
 - emisia bankoviek a mincí
 - je jedinou bankou vo vyspelejšej trhovej ekonomike, ktorá má právo emitovať hotovostné peniaze
 - 2) **funkcia vrcholového subjektu menovej politiky**
 - CB uskutočňuje menovú politiku prostredníctvom regulácie peňažnej zásoby, devízových kurzov
 - CB vďaka svojmu postaveniu môže ovplyvňovať vývoj cenovej hladiny, ekonomického rastu, platobnej bilancie, stability na peňažnom a kapitálovom trhu a zamestnanosti
 - účinnosť menovej politiky CB je determinovaná jej mierou nezávislosti
 - 3) **funkcia banky bánk**
 - CB slúži pre banky ako zúčtovacie centrum, vedie ich účty, prijíma od nich vklady, predovšetkým povinné minimálne rezervy a poskytuje im úvery za tým účelom, aby sa v ekonomike vytvárali ďalšie zdroje
 - 4) **funkcia vrcholnej inštitúcie bankovej regulácie a dohľadu**
 - CB preveruje legálnosť a oprávnenosť bankových operácií v krajine
 - schvaľuje zásady pre zakladanie bánk, udeľuje licencie na činnosti bánk

- môže vykonávať dohľad nad peňažným a kapitálovým trhom a sleduje *hlavné riziká* (finančné, teritoriálne, riziká podvodu a nekalých postupov), ktoré by mohli ohroziť činnosť bánk a následne aj veriteľov týchto bánk
- 5) **CB je bankou vlády alebo štátu**
- CB vedie účty pre vládu a uskutočňuje pre ňu aj pre centrálny orgány a orgány miestnej samosprávy a pre niektoré podniky v štátnom vlastníctve niektoré činnosti
 - v niektorých krajinách CB realizuje vlastné zámery v menovej oblasti, napr. vo Veľkej Británii CB je povinná koordinovať svoje zámery s politikou vlády a inde v Nemecku, SR CB je vládou nezávislou a v menovej oblasti samostatnou inštitúciou
- 6) **CB je správcou štátneho dlhu**
- poskytuje úvery na štátny dlh a operuje so štátnymi cennými papiermi
 - priame úverovanie ŠR bolo samozrejmosťou, no dnes je nahradené vydávaním štátnych cenných papierov
 - možnosť úverovania deficitu ŠR je zakotvené v zákone o NBS č. 566/1992
- 7) **CB je správcou devízových rezerv**
- zhromažďuje devízové rezervy a operuje s nimi na devízovom trhu
- 8) **sledovanie prípadne regulácia platobnej bilancie štátu**
- zahŕňa všetky transakcie so zahraničím
 - významným nástrojom je menový kurz
- 9) **funkcia reprezentácie voči zahraničiu**
- CB je zástupcom krajiny na zasadaniach MMF, Svetovej banky a je hovorcom vlády v menových otázkach voči zahraničiu
 - CB na zabezpečenie týchto úloh využíva celý rad **nástrojov**, ktoré delíme z rôznych hľadísk:
1. **časové hľadisko:**
 - a) *krátkodobé nástroje*
 - b) *dlhodobé nástroje*
 2. **hľadisko početnosti alebo rozsahu používania:**
 - a) *bežné nástroje*
 - b) *výnimočné nástroje*
 3. **hľadisko využívania rôznymi typmi inštitúcií:**
 - a) *bankové nástroje*
 - b) *nebankové nástroje*
 4. **hľadisko adresnosti:**
 - a) *nástroje priame*
 - adresné, selektívne, administratívne, direktívne
 - patria sem:
 - * stanovenie úverových limitov
 - * stanovenie maximálnej úrokovej sadzby z úverov pre konkrétne banky
 - * rôzne pravidlá pre niektoré banky
 - b) *nástroje nepriame*
 - ekonomické alebo všeobecné (trhové) nástroje
 - patria sem:
 - * povinné minimálne rezervy
 - * operácie na voľnom trhu
 - * refinančné úvery
 - * morálne presvedčanie

Bankovníctvo
4. prednáška, 5.3.1998

BANKOVÁ REGULÁCIA A BANKOVÝ DOHLĀD

Je mnoho názorov na bankovú reguláciu. Jedni sú za to, aby sa banková regulácia realizovala, iné sú proti, lebo banková regulácia obmedzuje podnikanie v bankovom sektore. Ak existuje banková regulácia, banky sa usilujú nájsť spôsoby, ktorými by mohli túto reguláciu obísť.

Banková regulácia neumožňuje inštitúciám odhaliť všetky procesy bankovej sústavy, pretože riziko bankového podnikania sa neustále mení a vyvíja.

Kritici bankovej sústavy vyžadujú, aby sa určilo, kto bude náklady na ňu znášať. Banková regulácia existuje preto, aby pomohla znášať bankrot bánk.

Pri bankovej regulácii treba vyriešiť aj *rozsah bankovej regulácie, nástroje a orgány bankovej regulácie.*

Banková regulácia:

1. *priama* - sa uskutočňuje orgánmi bankového dohľadu, dohliadka na mieste
2. *nepriama* - uskutočňuje sa prostredníctvom administratívnych (opatrenia, legislatívne úpravy, zákony) nástrojov a ekonomických nástrojov (za cieľ majú buď pozitívne ovplyvniť - stimulovať banku k dodržiavaniu zákonov - alebo negatívne ovplyvniť - obmedzenie alebo zákaz konania činnosti banky)

Všeobecne platné zásady a princípy zakotvené v zákone:

- súbor opatrení obozretného podnikania banky, ktoré musí dodržiavať, aby chránili seba aj klientov, ktorí do nej vložili svoje peňažné prostriedky
- *povoľovacie konanie* - komerčným bankám je presne stanovené čo môžu vykonávať

Banková regulácia podporuje myšlienku, že bankový systém je stabilný. Bankový dohľad je potrebný preto, lebo banky hospodária aj s cudzími zdrojmi (vlastné zdroje

predstavujú len 8% zo všetkých zdrojov banky). Cudzími zdrojmi rozumieme vklady alebo pôžičky na medzibankovom trhu.

Bankroty majú negatívny vplyv nielen na to, že postihujú určitý okruh ľudí, ale vyvolávajú systémovú poruchu a narušujú bankový systém.

Ak je v ekonomike zaznamenaný odliv peňažných prostriedkov (krach bánk), má to ekonomický dopad - znižuje sa výroba, zvyšuje inflácia, znižuje zamestnanosť,... Je preto potrebné vytvárať mechanizmy, aby bol bankový systém regulovaný.

Vznik systému bankovej regulácie:

- odvodený od vývoja bankového systému a jeho regulovania
- najprv v USA v 1929 - 1933, keď bola veľká ekonomická kríza a v tom období skrachovalo cca 40% bánk
- dochádza k vzniku zákona, ktorý reguluje činnosť bánk - oddelenie obchodnej a investičnej činnosti od seba
- toto pôsobilo v USA veľmi dlho, no v SR to neplatí

Ciele bankovej regulácie:

1. zachovanie peňažnej stability
2. ochrana vkladateľov a spotrebiteľov
3. regulovanie konkurenčného prostredia a jeho vytváranie
4. usmerňovanie rozvoja bankového podnikania

Inštitúcie bankového dohľadu:

** Centrálna banka*

- regulácia zameraná na úvery
- skúma kvalitu portfólia banky
- používa ekonomické a administratívne nástroje
- funguje ako *veriteľ poslednej inštancie* (nastupuje vtedy, ak banka má veľké problémy a je v ohrození - u nás vo forme *nútenej správy*)

Bankový dozor v SR sa uskutočňuje prostredníctvom NBS:

- NBS má kompetencie a úlohy, ktoré sú zakotvené v zákone o NBS
- je oprávnená upravovať legislatívny rámec podnikania v bankovom sektore, ak má postavenie ako ministerstvo
- vykonáva bankový dozor nad činnosťou bánk a bezpečným fungovaním bankového systému
- dohľad nad činnosťou iných osôb majú právo vykonávať banky, ktoré získajú licenciu na vykonávanie týchto činností

Bankový dozor zahŕňa:

- posudzovanie rozhodnutí o žiadostiach o udelenie pôsobiť ako banka
- realizuje dozor nad dodržiavaním podmienok ustanovených v povolení pôsobiť ako banka
- vykonávať kontrolu dodržiavania opatrení vydaných NBS, ale aj povinností vyplývajúcich z iných zákonov

Bankový dozor je NBS oprávnená vykonávať vo forme *kontroly na mieste*. Ak NBS zistí nedostatky pri činnosti vykonávanej bankou bez povolenia potrebného na výkon tejto činnosti môže uložiť nápravné opatrenia, alebo udeliť pokutu do výšky 10 mil. SK

Štátny dozor:

- je súčasťou bankového dozoru
- je oprávnené ho vykonávať Ministerstvo financií, alebo ním vytvorený konkrétny orgán
- zahŕňa v sebe:
 - kontrolu dodržiavania zákonov
 - kontrolu dodržiavania všeobecne záväzných právnych predpisov
 - kontrolu plnenia opatrení vydaných ministerstvom oprávneným vykonávať štátny dozor

Zákon o bankách:

Náležitosti potrebné k vydaniu súhlasu vystupovať ako banka:

- 1) pôvod, dostatočnosť, zloženie základného imania a ďalších finančných zdrojov banky
- 2) odborná spôsobilosť a občianska bezúhonnosť osôb, ktoré budú v budúcnosti riadiť banku
- 3) technické a organizačné predpoklady na výkon navrhovanej činnosti
- 4) posudzovanie reálnosti ekonomických opatrení a budúca likvidita a rentabilita banky

Nástroje centrálnej banky, ktorá vykonáva bankový dozor

Pravidlá obozretného podnikania:

1. *kapitálová primeranosť*
2. *úverová angažovanosť*
3. *pravidlá likvidity*
4. *limity pre menovú pozíciu pre menové účely*
5. *limity pre devízovú pozíciu pre menové účely*

- ich zmyslom je chrániť vkladateľov a stabilizovať trh peňazí a chrániť komerčné banky
- predstavujú tri typy kritérií:
 - a) koľko násobok vlastného kapitálu môžu tvoriť pôžičky a investície
 - b) spôsob krytia dlhodobých úverov a investícií vo vzťahu k časovej štruktúre zdrojov (10% vlastný kapitál, 60% úsporné vklady, 30% dlhodobé zdroje)
 - c) krátkodobé a strednodobé aktíva nesmú prekročiť 60% zdrojov splatných skôr ako do 4 rokov (20% úsporných vkladov splatných do 4 rokov)

1. kapitálová primeranosť (KP)

- dodržiavanie podielu vlastného kapitálu k rizikovo váženým aktívam
- doporučená hodnota vo výške 8%

- vypočíta sa zo vzťahu:

$$KP = \frac{\text{kapitál}}{\text{rizikovo vyvážené aktíva}} \times 100$$

- vlastný kapitál predstavuje nominálnu cenu kmeňových akcií + ažiové príplatky + zákonný rezervný fond + ostatné fondy a nerozdelený zisk z minulých rokov

2. úverová angažovanosť (ÚA)

- jej cieľom je rozloženie rizika voči klientom určením max. prípustného rizika voči 1 klientovi, resp. ekonomicky prepojenej skupine
- vypočíta sa zo vzťahu:

$$\text{čistá ÚA} = \frac{\text{objem úverovej angažovanosti}}{\text{vlastný kapitál}}$$

- mesačne sa sleduje u všetkých klientov, u ktorých čistá úverová angažovanosť voči vlastnému kapitálu banky je viac ako 10%
- limitom je 25%

3. pravidlá likvidity

- likvidita - povinnosť banky udržať trvalú platobnú schopnosť
- **kategórie pohľadávok banky:**
 - a) štandardné (nie sú splatené do 30 dní)
 - b) štandardné s výhradou (nie sú splatené do 90 dní)
 - c) neštandardné (nie sú splatené do 180 dní)
 - d) pochybné a sporné (nie sú splatené do 360 dní)
 - e) stratové (nie sú uhradené do viac ako 360 dní)
- banky sú povinné k pohľadávkam vytvárať **oprávky:**
 - u štandardných pohľadávok je to 5%
 - u štandardných s výhradou je to 20%
 - u pochybných a sporných je to 50%
 - u stratových je to 100%

4. limity pre menovú pozíciu

- menová pozícia slúži na riadenie likvidity komerčných bánk v devízovej oblasti
- ide o absolútnu hodnotu rozdielu aktív a pasív v cudzej mene vyjadrenej v Sk
- ak je hodnota aktív väčšia ako pasív, potom ide o *dlhú devízovú pozíciu*
- ak je hodnota aktív menšia ako pasív, potom ide o *krátku devízovú pozíciu*
- *otvorená korunová pozícia* - rozdiel medzi súčtom absolútnych hodnôt všetkých krátkych a dlhých individuálnych pozícií
- *celková menová pozícia* - súčet absolútnych hodnôt všetkých menových pozícií
- *medzidňová menová pozícia* - je stav po uzatvorení obchodovania a prenáša sa do nasledujúceho dňa
- NBS určila limity pre jednotlivé pozície:
 - individuálna menová pozícia - 10% pri voľne zameniteľných menách

nezameniteľných menách - 2% pri ostatných
 - medzidňová menová pozícia - 25%

Názory na bankový dozor:

Hlavné prínosy:

- za najdôležitejšie sa považuje systém ochrany vkladateľov
- podpora solídneho bankového systému - podnikanie je podložené licenčným konaním
- povoľovanie činností a revízia fungovania bankového systému

Nevýhody:

- vysoké náklady na poistenie vkladov
- morálny hazard - vtedy, keď existencia poistenia vkladov stimuluje poistené strany k tomu, že prijímajú vysoké riziká
- nepriaznivý výber - ak si poistenie kupujú tí ľudia alebo banky, ktorí kalkulujú s bankrotom

Riešenie situácie úpadku bánk v USA:

1. výplatná metóda

- všetci vkladatelia, klienti dostanú vyplatenú výšku do akej majú vklady v banke
- majitelia a vlastníci len do výšky výtazku z likvidity banky

2. metóda predaja a prevzatia

- fúzia
- fond pre poistenie vkladov zistí, že nastala situácia, keď je potrebné zabrániť úpadku banky a hľadá nového kupcu, ktorý by banku zachránil

Paralelne existuje viacero agentúr:

- fond rezervných systémov
- úrad pre kontrolu meny
- fond pre poistenie vkladov
- správa úverových družstiev

Regulácia vo vnútri banky:

1. valné zhromaždenie
2. predstavenstvo
3. dozorná rada

Okrem toho pôsobia aj vlastné bankové mechanizmy:

- odbor auditu
- odbor kontroly - kontrolný orgán môže vstupovať do všetkých činností banky

Hlavné úlohy auditu:

1. ochrana aktív banky
2. spoľahlivosť a integrita evidencie
3. dodržiavanie rozdielu medzi prevádzkovými a obchodnými pravidlami
4. objektívne posúdenie dosiahnutia cieľov banky v stanovenom termíne

5. podporiť prevádzkovú činnosť a efektívnu bankovú činnosť

Banková etika:

- konanie, ktoré je stanovené etickými normami pre bankovú oblasť
- 4 oblasti:
 - *všeobecné zásady správania sa bánk*
 - *vzťah pracovníka k banke, v ktorej je zamestnaný*
 - *vzťah pracovníka banky ku klientele*
 - *vzťah medzi bankami navzájom*

B a n k o v n í c t v o

5.prednáška, 26.III.1998

Komerčné banky

Za najdôležitejšiu funkciu spomedzi tých, ktoré sa komerčným bankám vo všeobecnosti pripisujú, môžeme považovať sprostredkovateľskú funkciu, najmä v súvislosti s nepriamym spôsobom financovania na finančnom trhu.

Banka ako taká je špecifickým podnikateľským subjektom, jej hlavným a primárnym cieľom zostáva dosahovanie zisku per svojich majiteľov, akcionárov.

Komerčné banky vykonávajú rôzne **činnosti**, ako napr.:

- ⇒ zúčtovanie medzi podnikateľskými subjektami
- ⇒ poskytovanie úverov
- ⇒ sprostredkovanie platobného styku so zahraničím
- ⇒ realizácia obchodov s CP na účet klienta
- a mnohé ďalšie.

Na plnenie týchto funkcií banky využívajú rôzne nástroje.

ČLENIENIE KOMERČNÝCH BÁNK

1. **univerzálne** – prevažne vykonávajú takmer všetky bankové činnosti
2. **špecializované** – tieto sa orientujú na určitý segment trhu, len na určitý okruh klientov
 - podmienkou ich existencie je dostatočne veľký segment, aby banka vo svojej činnosti bola zisková

1. **maloobchodné** – klientmi sú najčastejšie FO, drobní podnikatelia, malé a stredné podniky
2. **veľkoobchodné** – orientujú sa na financovanie veľkých investičných celkov a projektov,
klientmi sú prevažne veľké a dominantné spoločnosti
3. **privátne** – ide o menšie banky s presne ohraničeným okruhom klientov

OPERÁCIE BANKY

pasívne – ich cieľom je získanie zdrojov pre činnosť banky

aktívne – ide o “užitie” (nie použitie) týchto zdrojov a ich prevod na výnosné aktíva

neutrálne – predstavujú služby realizované za odplatu, napr. poradenstvo, faktoring, leasing, emisia CP svojich klientov, správa portfólia CP klienta

devízové – platobný styk so zahraničím, zmenárenstvo,...

úschovné – úschova CP, trezory, bezpečnostné schránky,..

Banka ako sprostredkovateľ

Takéto postavenie banky sa týka ich pôsobenia na finančnom trhu v súvislosti s nepriamym financovaním.

Banka je podľa zákona o bankách povinná túto službu realizovať s “odbornou starostlivosťou”, čo v praxi znamená poradiť klientovi čo, kam a ako investovať.

Pre pochopenie činnosti banky je dôležité pochopiť **bankovú bilanciu**, kde sa premieta väčšina jej operácií.

AKTÍVA		PASÍVA	
rezervy	9%	vlastný kapitál – ZI	10%
aktívne pôžičky	10%	vklady	50-60
úvery	60%	pôžičky od CB	20%
CP	10%	pôžičky na medzibankovom trhu	
kapitálové investície	5%	depozitné certifikáty	5%
HIM	6%	ostatné	5%

PASÍVA BANKY

vkłady

- banky sa snažia o ponuku čo možno najširšej palety vkladov s cieľom ich získania od klientov
- **netermínované vklady** (bežné účty)
 - predstavujú likvidné aktíva a preto sú zo strany klientov preferované
 - predstavujú veľký podiel na celkových vkladoch
 - pretože prostriedky takto uložené musia byť neustále k dispozícii, pre banku predstavujú veľmi prácnu a nákladnú záležitosť a sú teda i minimálne úročené alebo nie sú úročené vôbec (2,5 až 5%)
- **termínované vklady**
 - nie sú pre klienta voľne prístupné, ten sa uložením peňažných prostriedkov v takejto forme vzdáva ich použitia na určitý čas (samozrejme za vyšší úrok)
 - *úsporné vklady* – sú progresívne úročené podľa konečného zostatku vkladu, čo predstavuje psychologický faktor => sú preto veľmi stále
 - *depozitné certifikáty* – predstavujú CP na majiteľa alebo na doručiteľa, v našich podmienkach ide o neobchodovateľné CP, vyžaduje sa u nich stanovenie pevnej nominálnej hodnoty, pevnej úrokovej sadzby a pevnej lehoty ich spätného preplatenia
 - úroková miera sa pohybuje okolo 5 až 12%

pôžičky

- umožňujú banke rýchle dopĺňanie likvidity, na vykrytie svojej bilancie si banka môže požičať na medzibankovom trhu
- v SR základnou sadzbou je BRIBOR, ktorá predstavuje fixing 7 bánk, ktoré takto určujú ceny depozít (na 1 deň, na 1 týždeň, na 1 mesiac, na 3 mesiace a na 6 mesiacov)
- musia sa používať uvažene vzhľadom na ich efektívnosť
- CB poskytuje úvery prostredníctvom diskontného okienka za diskontnú sadzbu, i keď je diskontná sadzba nízka, na takéto pôžičky sa banky nemôže spoliehať, pretože nie sú vždy prístupné (napr. ak CB uplatňuje reštriktívnu monetárnu politiku)
- CB poskytuje i refinančné úvery za REPOSadzbu (v súčasnosti 15%)

bankový kapitál

- okrem ZI sem patria i rezervy banky
- **vlastný kapitál** = *hodnota emitovaných akcií + ážio (pri emisii nových akcií) + zákonný rezervný fond (5% zo zisku) + ostatné rezervné fondy tvorené bankou + nerozdelený zisk minulých období + zisk bežného obdobia*
- funkcia rezerv – časť úverov nikdy nebude splatená a ak si banka nepočínala obozretné pri ich poskytovaní, na krytie takto vzniknutých strát nemôže použiť vklady, ale vlastný kapitál alebo zisk => preto si vytvára rezervy na úkor svojich výnosov a tejto použije na krytie svojich strát

AKTÍVA BANKY

- prinášajú výnosy a umožňujú tak banke dosahovať zisky

rezervy

- tvoria ich *povinné minimálne rezervy (PMR) + nadbytočné rezervy*
- v súčasnosti PMR predstavujú 9% z vkladov
- ich tvorba súvisí s požiadavkou obozretného podnikania a takisto s ich legislatívnou úpravou

úvery

- predstavujú najrozsiahlejšiu časť aktív

- prinášajú až 75% všetkých výnosov
- ide o menej likvidné položky, pretože banka nemôže nariadiť klientovi predčasné splatenie poskytnutého úveru
- riadia sa zmluvným režimom, splácajú sa s určitým oneskorením oproti ich nadobudnutiu
- najviac úverov sa poskytuje podnikateľským subjektom, ďalej nasledujú hypotekárne a spotrebné úvery

cenné papiere

- sú to tzv. *druhotné rezervy* banky, pretože ich možno bez veľkých strát previesť na hotovosť ich predajom na finančnom trhu
- $CP = \text{štátne } CP + \text{pokladničné poukážky (najmenšie riziko)} + \text{komunálne } CP + \text{podnikové obligácie}$
- cieľom je bezpečné investovanie pri dodržaní vhodného pomeru medzi rizikom a výnosom z CP

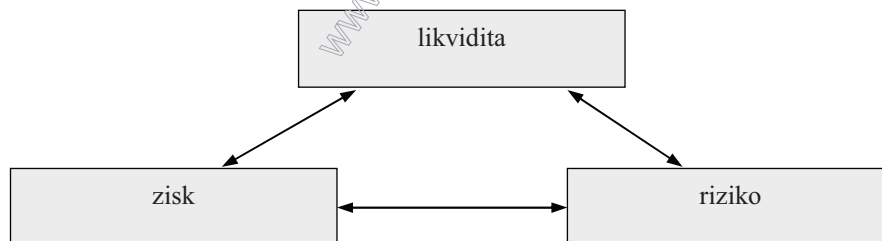
kapitálové investície

- napr. banka je akcionárom v nejakej spoločnosti, vklad v poisťovni,...
- sú financované z vlastných zdrojov banky
- neprinášajú úrok ale dividendu

hmotný investičný majetok

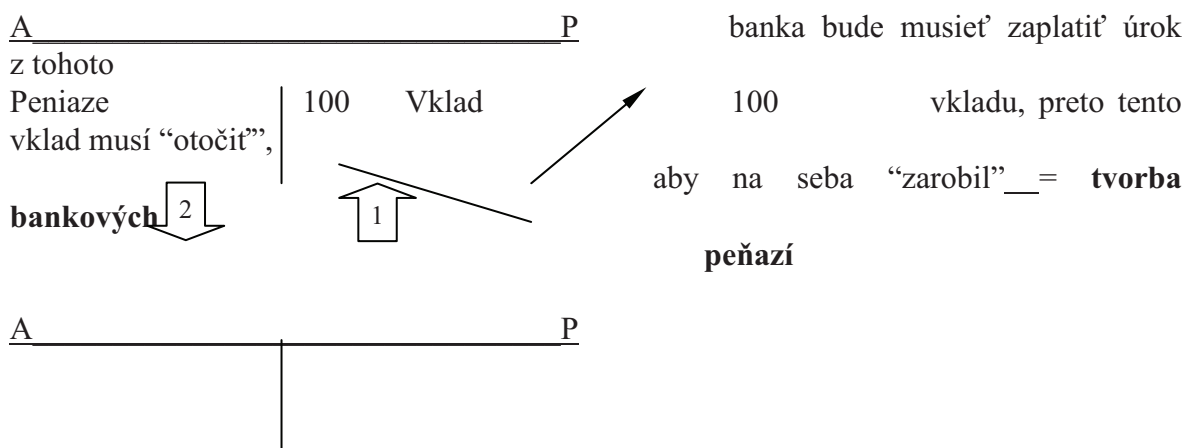
- predstavuje materiálne prostredie, ktoré si musí banka vytvoriť, aby mohla vykonávať svoju činnosť
- napr. budovy, vybavenie kancelárií, hardware, software,...

Správa aktív a pasív má svoj účel a to dosiahnutie zisku, čo sa deje predajom aktív s prihliadnutím na **kombináciu likvidity, rizika a ziskovosti**.

Ak napr. zmeníme štruktúru aktív v tom smere, že sa zvýši celková likvidita, potom klesne zisk (výnos) z týchto aktív ako i ich rizikovosť.

Čo sa stane, ak banka získa dodatočný vklad?

Rezervy 10 Vklad 100
 Nadbyt. rezervy 90_

A	P
Rezervy	10 Vklad 100
Úver	90

Riadenie takýchto transakcií si vyžaduje rozhodnutie o výške úrokovej sadzby pre prijaté vklady na jednej strane a na strane druhej za poskytnutý úver. Výnos z úveru musí pokryť jednak rezervy, ktoré nič neprinášajú, zaplatený úrok z vkladu a náklady na všetky práce spojené s vykonaním tejto operácie.

Riadenie bankových operácií pozostáva z :

- ⇒ **riadenia likvidity** (banka musí byť schopná vykryť úbytok peňažných prostriedkov napr. výberom vkladov)
- ⇒ **riadenia rizika aktív** (vhodná štruktúra úverov a pôžičiek)
- ⇒ **riadenia pasív** (získavanie zdrojov v prijateľnej štruktúre a cenách)
- ⇒ **minimalizácie rizika zo zmeny úrokových sadzieb** (zmena sadzieb pri zmene diskontnej sadzby)

Čo sa stane pri úbytku vkladov?

A	P	
Rezervy	20	Vklady 100
v tom PMR	10	Vlastný kap. 10
Úvery	80	
CP	10	
110	110	

1. možnosť: **zníženie nadbytočných rezerv** o 10 jednotiek
(banky však často nemajú vysoké nadbytočné rezervy, PMR na takéto účely nemožno použiť)
2. možnosť: **zníženie objemu poskytnutých úverov**
(klienti však nemusia súhlasiť s okamžitou úhradou úveru pred jeho splatnosťou a banka ich k tomu ani nemôže donútiť)
3. možnosť: **predaj CP**
(môže sa stať, že banka nemá čo predat')
4. možnosť: **pôžička na medzibankovom trhu**

V banke sa denne bilancujú všetky vstupy a výstupy a následne prijímajú opatrenia na vyrovnanie bankovej bilancie, ako napr.:

- ⇒ aktívna úverová politika
- ⇒ investovanie do CP
- ⇒ diverzifikácia aktív
- a mnohé ďalšie

Banky teda vykonávajú tieto činnosti:

1. zúčtovanie platieb na národnej i medzinárodnej úrovni
2. financovanie podnikateľských subjektov
3. tvorbe bankových peňazí
4. v spolupráci s CB opatrenia v menovej oblasti

Pre posúdenie efektivity činnosti banky sa najčastejšie používajú tieto **ukazovatele rentability**:

$$\text{ROE} = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{vlastný kapitál (ZI)}} * 100\% \quad \text{ROA} = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{celkové aktíva}} * 100\%$$

ROE – rentabilita vlastného kapitálu

ROA – rentabilita aktív

Bankovníctvo

6. prednáška, 02.04.1998

RIADENIE BANKOVÝCH AKTÍV A PASÍV

Delenie bánk:

1. *komerčné banky so sídlom v SR, aj ich materské spoločnosti*
 - subjekty so 100% účasťou slovenských akcionárov
 - subjekty so zahraničnou kapitálovou účasťou
2. *pobočky zahraničných bánk*
3. *špecializované banky*
 - napr. Slovenská záručná banka, Eximbanka,...
4. *reprezentácie zahraničných bánk*
 - pripravujú pôdu pre pôsobenie slovenských bánk
 - napr. CA Credit Anstalt,...

Komerčné banky

- v SR je cca 29 komerčných bánk
- v KE je ich počet okolo 14,15
- v KE má svoje ústredie len Priemyselná banka, a.s.
- v Žiline - Prvá komunálna banka
- v Banskej Bystrici - Banka Slovakia, Dopravná banka,...

Rating

- znamená ohodnotenie miery rizika
- každá banka pri transakciách môže byť ohodnotená v oblasti rizika
 - agentúra Moody's znížila rating SR o jeden stupeň, čím sa SR dostalo do špekulatívneho stupňa - zvyšuje sa riziko splácania úverov danej krajiny (nie je dôvera v investície do danej krajiny)
- kritériá sú rôzne:
 - politické riziká
 - ekonomické riziká
 - teritoriálne riziká

Zníženie ratingu má za dôsledok to, že obchody na medzibankovom trhu v SR stúpili o 20% - čo znamená, že peniaze zdraželi. To má dopad na klientov banky (peňazí môže byť málo, stúpa ich cena a stávajú sa nedostupné).

Riadenie aktív a pasív banky má súvislosť s celým slovenským bankovým trhom, medzinárodným finančným trhom, ekonomikou krajiny, má vplyv na stratégiu komerčného vývoja banky v budúcnosti.

Dôležitá je vyrovnanosť bilancie banky podobne ako vyrovnanosť štátneho rozpočtu. V súčasnosti je v SR štátny rozpočet nevyrovnaný, to znamená, že výdavky presahujú príjmy.

Riadenie aktívnych a pasívnych obchodov by malo byť uskutočňované tak, aby sa dosahovali efektívne výnosy s relatívne malým rizikom.

Základné položky bilancie banky:

AKTÍVA:

1. pokladničné hodnoty

- pokladnica
(peniaze v hotovosti, napr. Priemyselná banka, a.s. KE - 100 mil. Sk)
- zlato
- iné pokladničné hodnoty
- hodnoty na ceste: drahé kovy a drahokamy

2. účty emisných bánk a šekové poštové účty

- vytváranie povinných minimálnych rezerv (PMR) a to vo výške 9% v NBS
- primárne zdroje - zdroje od nebankových subjektov
 - v slovenskej mene aj v zahraničných menách
 - sem patria aj zdroje získané emisiou vlastných cenných papierov hlavne depozitných certifikátov (CP, ktoré emituje banka - potvrdenie emitovaného účtu klientovi)
 - z toho sa počíta 9% ako PMR, ktoré sú v hotovosti uložené na účte v NBS
- PMR zabezpečujú dôveryhodnosť a likviditu banky
- objem PMR (napr. v Priemyselnej banke, a.s. KE - 600 mil. Sk) je úročený NBS 1,5% p.a

3. účty ostatných bánk

- bežné účty v iných bankách

- poskytované úvery, z toho krátkodobé úvery
- termínované vklady v iných bankách

4. cenné papiere

- štátne pokladničné poukážky (krátkodobé cenné papiere do 1 roka, emituje ich štát. Minist. financií, banka ich nakupuje za určitý výnos)
- pokladničné poukážky NBS

5. úverové obchody

- najdôležitejšia súčasť bilancie
- delia sa na :
 - a) krátkodobé úvery
 - b) dlhodobé úvery
 - c) strednodobé úvery

Úver - sa skladá z istiny úverov + debetné zostatky na bežných účtoch (formou kontokorentu)

Kontokorentný účet - ak je klient v mínuse tak čerpá kontokorentný úver a debet na bežnom účte sa ráta do istiny úveru

Pohľadávky - úverové obchody znížené o opravné položky (vytvorenie určitého objemu finančných prostriedkov na tie istiny, ktoré sú nesplácané)
NBS vydala opatrenie, ktoré stanovuje, že každý úverový obchod musí byť ohodnotený, každý klient musí mať rating.

Každý úverový obchod je zaradený do jednej z piatich skupín:

1. štandardné úvery (bez poznateľného rizika)
2. štátne pohľadávky s výhradou (s poznateľným rizikom)
klasifikované pohľadávky:
3. neštandardné pohľadávky
4. pochybné a sporné pohľadávky
5. stratové pohľadávky
6. ostatné cenné papiere

- CP na obchodovanie - krátkodobé CP
- odkúpené do portfólia banky so splatnosťou do 1 roka
- CP na investície - so splatnosťou viac ako jeden rok v rámci investičného portfólia

7. aktívne medzibankové obchody

- banka ukladá peniaze v iných bankách

PASÍVA

1. účty emisných bánk

- zmenkový reeskontný úver
- úverové linky (napr. Priemyselná banka, a.s. - 500 mil. Sk má na tejto položke)

2. účty ostatných bánk

- vklady bánk
- sekundárne zdroje - sprostredkované od inej banky, nie priamo od

klientov

3. *vklady a úvery prijaté od klientov*
 - primárne zdroje
 - úverové účty
 - termínované vklady
 - úsporné vklady
4. *rezervy*
 - zákonné
 - ostatné
5. *fondy tvorené zo zisku*
6. *základné imanie a kapitálové fondy*
 - v SR 2 veľkobanky: VUB a Slovenská sporiteľňa
 - 8 - 10 bánk, ktoré majú ZI = 500 mil Sk až 2 miliardy
7. *hospodársky výsledok minulých rokov*

PODSÚVAHA

Popri riadení aktív a pasív vykonávajú banky aj iné obchody - **pod súvahové obchody**.

Banková záruka - banka vystaví papier, že ručí za firmu..... do výšky Sk.

Základným predpokladom riadenia aktív a pasív banky je, aby bol vypracovaný *efektívny a dobrý obchodný plán*, aby v priebehu roka bolo čím menej disproporcií čo sme predpokladali a čím menej prekážok aby sme dosiahli to, čo sme si predsavzali.

B a n k o v n í c t v o

8. prednáška, 23.04.1998

RIADENIE AKTÍV A PASÍV BANKY

(pokračovanie 6.prednášky)

Pod súvahové aktíva banky

Niektoré obchody banky sú riadené na pod súvahových účtoch, ako napríklad aval, banková záruka, swapy, úverové linky a iné.

Banka efektívne peniaze nevydáva, poskytuje svoje meno na zabezpečenie týchto obchodov voči tretím osobám.

Z týchto obchodov nejdú náklady, mesačné úrokové výnosy tak ako z úverov, ale ide o *bankovú províziu*, ktorá sa platí štvrťročne.

Tieto obchody tvoria komplementárnu súčasť bankových obchodov a ovplyvňujú aj riadenia aktív a pasív banky.

Výkaz ziskov a strát

NÁKLADY

1. Náklady bankovej činnosti

- a) *náklady na pokladničné a medzibankové operácie*
 - nákladové poplatky
 - nákladové úroky a poplatky
- b) *náklady na operácie s klientami*
 - všetky náklady za vklady klientov
 - úrokové náklady, poplatky a provízie
- c) *náklady na emitované cenné papiere*
 - náklady, ktoré banka platí klientom za dlhopisy, ktoré emitovala
- d) *náklady na operácie s cennými papiermi*
 - náklady, ktoré súvisia s riadením portfólia obchodovateľných cenných papierov, s poplatkami na Burze cenných papierov v Bratislave
- e) *náklady na devízové operácie*
 - kurzové straty a poplatky a provízie
 - kurzový pohyb - 2 situácie: 1. kurzový zisk
2. kurzová strata
- f) *náklady na ostatné operácie*

2. Všeobecné prevádzkové náklady

- náklady na pracovné a sociálne náklady
- dane a poplatky
- odpisy
- nakupované výkony (strážna služba)

3. Tvorba a použitie rezerv a opravných položiek

VÝNOSY

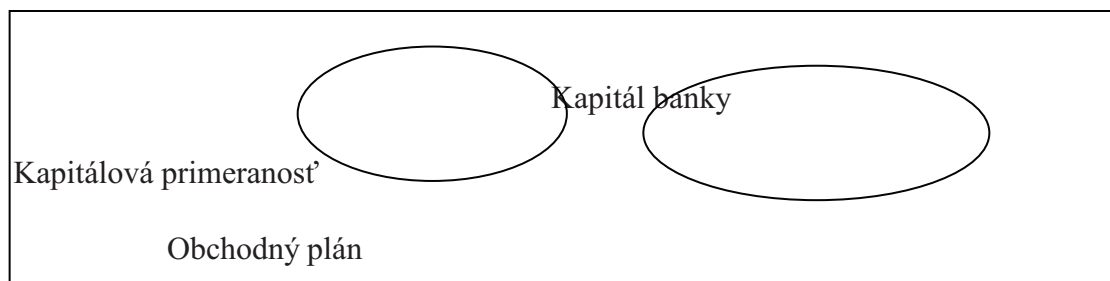
1. Výnosy z bežnej činnosti

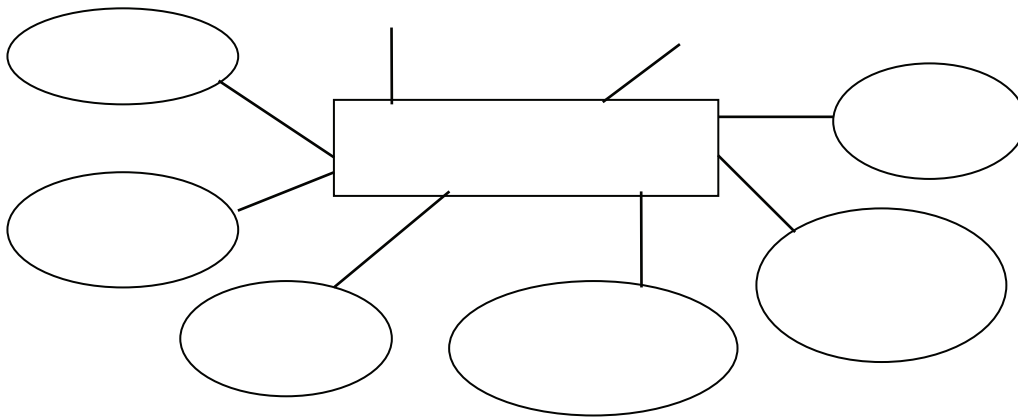
- a) *výnosy z pokladničných a medzibankových operácií*
- b) *výnosy z operácií s klientami*
 - výnosy z úverových obchodov (úrokové výnosy)
 - poplatky a provízie (neúrokové výnosy)
- c) *výnosy z cenných papierov*
 - štátne dlhopisy, dlhopisy ostatných emitentov, akcie a iné cenné papiere s premenlivým alebo pevným výnosom
- d) *výnosy z devízových operácií*
 - kurzové rozdiely
 - hladké platby
- e) *ostatné výnosy z bankovej činnosti*

2. Ostatné mimoriadne výnosy

- nedajú sa predpokladať

VPLYV FAKTOROV NA RIADENIE AKTÍV A PASÍV BANKY

Základnou úlohou riadenia aktív a pasív je riadenie úrokovej miery a štruktúry aktív a pasív. Štruktúru aktív a pasív a úrokovej miery aktív a pasív stanovíme tak, aby banka dosahovala stály a efektívny výnos z bankových obchodov (stále rastúci), aby bol zabezpečený efektívny prínos pre akcionárov banky a aby bola zabezpečená likvidita banky.

Faktory:

1. obchodný plán banky

- úlohou je efektívne zladiť bankové obchody za účelom dosiahnutia pozitívneho hospodárskeho výsledku pri dodržiavaní zásad o obozretnom podnikaní bánk
- štruktúra komerčnej banky je zložitá, preto treba pri zostavovaní štruktúry aktív a pasív všetko prejednať s hlavnými predstaviteľmi oddelení banky o tom, aká je realita týchto obchodov
- zmyslom je koordinácia obchodov

2. Kapitál banky

3. Kapitálová primeranosť

4. Likvidita

- stanovenie bilančnej štruktúry musí akceptovať otázku likvidity
- aktívne a pasívne obchody treba rozdeliť z hľadiska časového a musia zodpovedať týmto kritériám:
 1. krátkodobé obchody aktívne možno kryť len krátkodobými pasívami
 2. strednodobé aktívne obchody možno kryť len strednodobými pasívami
 3. dlhodobé aktívne obchody možno kryť len dlhodobými pasívami

- likviditu možno zabezpečiť vysoko aktívnou prácou s položkami: vysoko likvidné aktíva a vysoko likvidné pasíva

5. Riadenie rizika úrokovej miery

- čistá úroková marža predstavuje rozdiel medzi nákladovou a výnosovou maržou

6. Riadenie úverového rizika

- každý obchod obsahuje riziko, minimálne úverové riziko
- banka prijíma riziko, ale platí klient, veľa času banka trávi posudzovaním klientely
- banka pristupuje k odhaľovaniu rizika na čo má určité metódy

7. Prevádzkové riziko

8. Organizácia riadenia aktív a pasív

B a n k o v n í c t v o

9. prednáška, 29.04.1998

PASÍVNE A AKTÍVNE OBCHODY

P A S Í V N E O B C H O D Y

Na strane pasív, vlastné zdroje banky tvoria približne 8 - 10% a cudzie zdroje tvoria zvyšných 90%.

Pri pasívnych obchodoch sa banka stáva dlžníkom a klient vkladateľom - veriteľom. Medzi nimi je *veriteľsko-dlžnícky záväzok*.

Na strane pasív sú zložky, pomocou ktorých banka získava zdroje.

Pasívne úverové obchody banky

- operácie, prostredníctvom ktorých banka prijíma alebo nakupuje peňažné zdroje od svojich klientov

- takto získané zdroje od svojich klientov banka používa na financovanie aktívnych obchodov - poskytovanie úverov, pôžičiek a rôznych druhov investícií
- komerčná banka na jednej strane zhromažďuje peňažné prostriedky a na strane druhej tieto prostriedky požičiava, pričom sleduje dosahovanie bankového zisku

Peňažné zdroje vykazujú banky ako bankové pasíva, to znamená, že zostatok z pasívnych úverových obchodov banky vykazujú na strane pasív v súvahe - odtiaľ aj pochádza názov.

Cieľom podnikania každej komerčnej banky je *likvidita, solventnosť a ziskovosť*, čo je možné dosiahnuť riadením aktívnych a pasívnych obchodov komerčnej banky.

Členenie pasívnych úverových obchodov banky z týchto hľadísk

1. z pohľadu banky

a) *pasívne obchody priame*

- predstavujú pre banku primárne úverové zdroje priamo od vkladateľov, nie prostredníctvom sprostredkovateľov

b) *pasívne obchody nepriame*

- banka získava zdroje uložením voľných peňažných prostriedkov v iných peňažných ústavoch

c) *pasívne obchody s NBS*

- NBS poskytuje úver komerčnej banke

2. z pohľadu obchodných partnerov ako veriteľov

a) *pasívne obchody s FO*

b) *pasívne obchody s PO*

c) *pasívne obchody s inými organizáciami a peňažnými ústavmi*

3. z pohľadu časovej viazanosti zdrojov

a) *pasívne obchody netermínované*

b) *pasívne obchody termínované*

- krátkodobé (do 1 roka)
- strednodobé (1-4 roky)
- dlhodobé (nad 4 roky)

4. z pohľadu produktu na základe ktorého banka získava zdroje

a) *vkladné knižky a vkladné účty*

b) *vkladné listy a vkladné certifikáty*

c) *bankové obligácie*

d) *životné poisťky*

e) *rôzne druhy prémiových sporení*

Cudzie zdroje

- predstavujú asi 90% pasív komerčnej banky
- komerčná banka získava cudzie zdroje **rôznymi spôsobmi:**
 - a) nákup a prijímanie vkladov na požiadanie
 - b) nákup termínovaných vkladov
 - c) nákup úsporných vkladov
 - d) predaj vkladových listov - depozitných certifikátov
 - e) predaj bankových obligácií
 - f) nákup bankových úverov od iných komerčných bánk
 - g) nákup bankových úverov od NBS

Členenie vkladov

- 1.) *vklady na požiadanie*
 - a) vklady podnikov a organizácií
 - b) vklady obyvateľstva
 - c) vklady vládnych a miestnych samosprávnych organizácií
 - d) vklady iných peňažných ústavov a inštitúcií
- 2.) *termínované vklady*
 - krátkodobé
 - strednodobé
 - dlhodobé
- 3.) *úsporné vklady*
 - a) úsporné vkladné knižky
 - b) úsporné účty majetkového sporenia
 - c) úsporné účty poisťného charakteru
 - d) účty stavebného sporenia

ad 1.) Vklady na požiadanie

- bývajú označené aj ako VISTAVKLADY alebo DENNÉ PENIAZE
- slúžia klientovi na denné disponovanie s peňažnými prostriedkami a to na bežné výdavky, úhradu rôznych trvalých záväzkov a iné platby bez obmedzenia
- charakteristickým znakom je vysoký stupeň likvidity

- výhody pre klientov - môžu prostriedkami disponovať bez obmedzenia
- nevýhody pre banku - predstavujú pre ňu vysoko nestabilný a nákladový cudzí kapitál (sú tu neustále obraty a banka ich musí mať neustále k dispozícii)
- členia sa na:

a) *vklady podnikov a organizácií*

- podniky si ukladajú peňažné prostriedky na bežných účtoch
- dva druhy **bežných účtov**:

1.) základný bežný účet

- bez úverového limitu, klient nemôže prechádzať do debetného zostatku, charakteristickým znakom je dodržiavanie kreditného zostatku

- podmienky zriaďovania bežného účtu:

- * uzavretie písomnej zmluvy medzi bankou a klientom
- * zloženie základného vkladu vo výške určenej bankou
- * predložiť podpisový vzor klientom

- podmienky disponovania s bežným účtom

- * osoby, ktoré majú podpisový vzor po dohode z bankou
- * obmedzenie v troch prípadoch:

- pri úmrtí majiteľa účtu
- pri zaistení majetku vlastníka účtu
- pri výkone rozhodnutia súdu v trestnoprávnom konaní

- podmienky vedenia účtu:

- * majiteľ bežného účtu je pravidelne informovaný o pohybe na účte
- * banka zasiela majiteľovi účtu výpisy z účtu
- * majiteľ účtu sa zaväzuje dodržiavať zmluvné podmienky (napr. mať dostatok peňažných prostriedkov na účte pre realizáciu svojich platieb)
 - k zrušeniu bežného účtu môže dôjsť bez udania dôvodu buď majiteľom účtu alebo bankou. Podmienky zrušenia účtu sú udané v zmluve

2.) kontokorentný bežný účet

- spĺňa všetky podmienky bežného účtu ale s tým rozdielom, že klient môže prejsť do debetného zostatku do výšky povoleného úverového limitu

- pri jeho prekročení je bankou klient vysoko penalizovaný

- banky zriaďujú tento účet len pre svojich TOP klientov

b) *vklady obyvateľstva*

- 30% z celkového objemu vkladov na požiadanie
- klientmi banky sú FO, ktoré využívajú žirové účty, prostredníctvom ktorých realizujú platobné záväzky

- pri žirových účtoch musia byť vykazované kreditné zostatky, lebo sa nepovoľuje prechod do debetu

Žirové účty

- moderná a výhodná peňažná služba pre občanov, slúži na pravidelné sporenie a na vykonávanie pravidelne sa opakujúcich jednorázových a inkasných platieb
- umožňujú:
 - * vklad a výber peňažných prostriedkov v hotovosti
 - * podnikové sporenie formou zrážok zo mzdy
 - * poukazovanie dávok sociálneho zabezpečenia
 - * hotovostný aj bezhotovostný výber
 - * platenie za služby a tovar v obchodnej sfére
- niektoré banky k žirovým účtom ponúkajú aj VISA KARTY

c) vklady miestnych a samosprávnych organizácií

- vznikajú v dôsledku dočasného prebytku daňových príjmov nad ich výdavkami

d) vklady iných peňažných ústavov a inštitúcií

- sú to vklady banky u iných bánk na zabezpečenie sprostredkovania platobného styku bankových klientov
- charakteristickým znakom je, že na strane dlžníka aj veriteľa vystupujú banky - realizujú svoje platby korešpondenčným alebo clearingovým systémom

ad 2.) Termínované vklady

- klient vkladá vklad na vkladový účet
- klient sa zmluvne zaväzuje k pozastaveniu práva disponovať s prostriedkami na vopred dohodnuté obdobie
- členíme na:
 - a) *krátkodobé termínované vklady*
 - s 1, 3, 6, a prípadne aj 12 mesačnou výpovednou lehotou
 - klient môže využiť:
 - * pevný spôsob vkladania peňazí
 - vloží dohodnutú čiastku na vopred dohodnutý termín splatnosti s pevnou úrokovou sadzbou a nie je mu vklad vyplatený pred lehotou splatnosti
 - * otvorené vklady

- umožňujú klientovi zvyšovať výšku vkladu počas dohodnutého obdobia k termínu viazanostupeň. prostriedkov

b) *strednodobé termínované vklady*

- 2 - 4 roky - doba viazanosti vkladov

- banka si pomocou nich vytvára úverové zdroje, zvyšuje likviditnú pozíciu a dosahuje lepšiu stabilitu

c) *dlhodobé termínované vklady*

- nakupujú banky na krytie dlhodobých výdavkov

- produktmi banky v oblasti termínovaných vkladov sú vkladné knižky v domácej mene, cudzej mene a vo voľne vymeniteľnej mene

ad 3.) Úsporné vklady

- od termínovaných vkladov sa odlišujú tým, že nie sú stanovené časové obmedzenia na disponovanie s vkladom
- klient môže s úsporným vkladom voľne disponovať
- základné produkty sú:
 - * úsporné vkladné knižky
 - * úsporné účty majetkového sporenia
 - * úsporné účty poisťného charakteru
 - * účty stavebného sporenia

Podrobnejšie Aktívne a pasívne obchody naštudovať z:

1. Čorejová - Aktívne a pasívne obchody
2. Biatek, číslo 7 (alebo 8)

B a n k o v n í c t v o
 10. prednáška, 7.4.1998
 (pokračovanie 9.prednášky)

3.) Úsporné vklady

- od termínovaných vkladov sa odlišujú tým, že nie sú stanovené časové obmedzenia na disponovanie s vkladom
- klient môže s úsporným vkladom voľne disponovať
- základné produkty sú:
 - ⇒ *úsporné vkladné knižky*
 - ⇒ *úsporné účty majetkového sporenia*
 - ⇒ *úsporné účty poisťného charakteru*

⇒ účty *stavebného sporenia*

a) úsporné vkladné knižky

- ◇ istá forma potvrdenia o vklade
- ◇ poznáme s výpovednou lehotou alebo bez výpovednej lehoty
- ◇ poznáme vkladné knižky na meno, alebo vkladné knižky na doručiteľa
- ◇ patria sem:
 - * *devízové vkladné knižky bez výpovednej lehoty* (ukladanie a výber peňažných prostriedkov vo voľne vymeniteľných menách)
 - * *výherné vkladné knižky* (osobitný vkladný produkt Slovenskej sporiteľne, nie sú úročené, ale pravidelne žrebované a môžu byť na meno alebo na doručiteľa)
 - * *prémiové sporenie* (výhodná forma získavania dlhodobého kapitálu pre banku, pre klienta je výhodou to, že okrem úroku získavajú aj prémie, podmienky závisia od tej ktorej banky)
 - * *cestovná vkladná knižka* (umožňuje klientovi disponovať s peňažnými prostriedkami na všetkých pracoviskách pôšt a sporiteľní)
 - * *vkladné knižky pre deti a mládež* (banky ich zriaďujú na meno dieťaťa spravidla bez výpovednej lehoty, platia tu isté zásady:
 - bežne s peňažnými prostriedkami nemôžu disponovať deti do plnoletosti, o vystavenia požiada rodič
 - podmienkou vystavenia vkladnej knižky je minimálny vklad
 - vkladať môže ktokoľvek, ale vyberať len zákonný zástupca po predložení potrebných dokladov a vkladnej knižky
 - po dovŕšení 15 rokov môže vyberať aj samo dieťa
 - vkladnú knižku môže zrušiť len zákonný zástupca alebo dieťa ak dovŕšilo 15 rokov

b) úsporné účty majetkového sporenia

- ◇ *klientské portfóliové účty* - charakteristické je progresívne úročenie a použitie vkladu klienta len na kapitálovom trhu

c) úsporné účty poistného charakteru

- ◇ vklady obyvateľstva na vkladný účet spojený so životným poistením, prípadne s poistením životného rizika

d) účty stavebného sporenia

- ◇ vhodná forma ukladania peňažných prostriedkov na stavebné a bytové účely
- ◇ pravidlá stavebného sporenia upravuje zákon o stavebnom sporení

4.) Vkladové listy

- nazývajú sa tiež aj **depozitné certifikáty**

- krátkodobá alebo dlhodobá forma sporenia jednorázovým vkladom
- pre ne je charakteristické to, že k nim nemožno vkladať peňažné prostriedky ani ich vyberať z vkladu
- vystavujú sa na meno alebo na doručiteľa v listinnej podobe
- úročenie vkladových listov rastie s dobou, na ktorú sú uložené peniaze

5.) Bankové obligácie

- tie emitujú banky, aby získali dlhodobé peňažné zdroje

6.) Úvery od iných bánk

- banky si majú možnosť požičať a doplniť peňažné zdroje dvoma spôsobmi:
 - 1) úvery od iných komerčných bánk
 - 2) úvery od centrálnej banky

NELEGÁLNE BANKOVÉ PRAKTIKY

V bankovom sektore sa objavujú nové finančné dokumenty. Spolu s nimi banky a iné finančné inštitúcie podstupujú nové riziká, ktoré s týmito finančnými dokumentami súvisia. Banka sa snaží o minimalizáciu všetkých rizík, preto existuje *banková regulácia* a *bankový dohľad*, ktoré sa snažia minimalizovať riziká avšak úplne ich odstrániť nie je možné. Napriek tomu ich úlohou je vytvorenie bariér proti nekalým bankovým praktikám.

Nelegálne obchody sú obchody, alebo výnosy z obchodov, ktoré pochádzajú z trestnej kriminálnej činnosti (podvody, zneužívanie informácií, predaj drog, zbraní,...), alebo ide o peniaze, ktoré neboli zdanené.

FORMY NELEGÁLNYCH OBCHODOV

1. **INSIDER TRADING** (insider obchod, insider information)

- je to verejnosti neznáma presná informácia, ktorá sa dotýka jedného alebo viacerých emitentov cenných papierov. Ak by bola verejnosti známa, podstatne by ovplyvnila kurz cenných papierov.
- obchod, ktorá sa realizuje vďaka *insider informácii* sa nazýva *insider obchod*
- napríklad, nákup cenných papierov za nízku cenu na základe informácie, že nastane rast kurzu, po jeho raste tieto cenné papiere predá s vysokým výnosom, ...
- *insider osoby* sú osoby, ktoré majú prístup k insider informácii, osoby, ktoré majú postavenie manažérov, audítorov, účtovníkov, právnikov, ... Sem

zaradujeme aj niektorých vedúcich pracovníkov ministerstiev prípadne aj iných riadiacich štátnych inštitúcií.

- insider obchod je problémom rozoznať a ťažko dokázať, či niekto mal alebo nemal prístup k insider informácii

2. ČELNÝ ÚTOK (front - running)

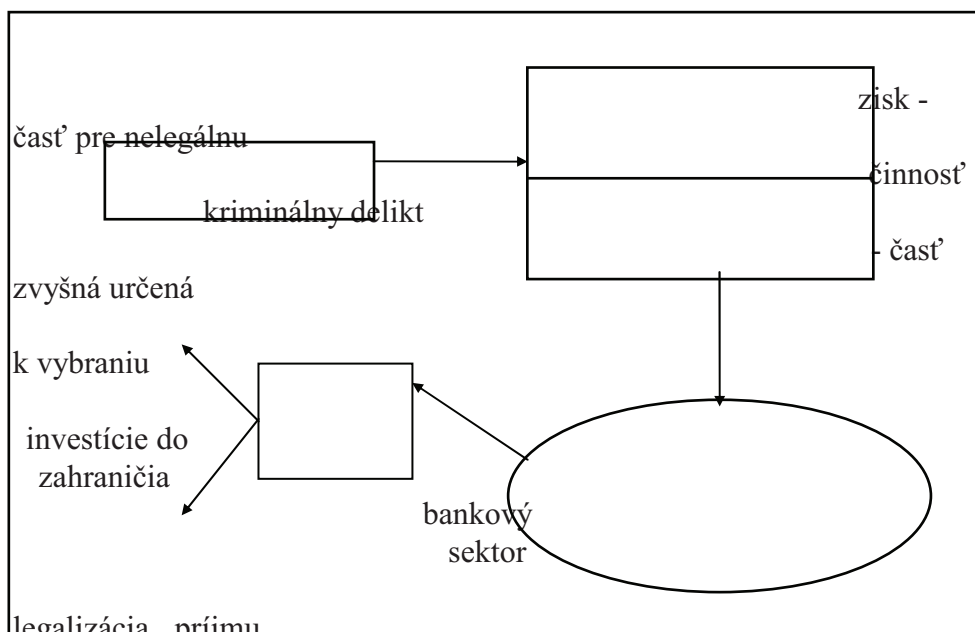
- narušenie etických pravidiel obchodnými maklérmi
- makléri nakúpia cenné papiere za nižší kurz na vlastný účet a potom ich za vyšší kurz predávajú klientom

3. PRANIE ŠPINAVÝCH PEŇAZÍ

- uloženie hotových peňazí, ktoré pochádzajú z nezákonných činností a ich uvedenie do peňažného obehu
- za špinavé peniaze sú považované nielen peniaze z kriminálnej činnosti, ale aj peniaze, ktoré majú legálny pôvod, ale pochádzajú z nezdanených peňazí
- cieľom prania špinavých peňazí nie je organizácia zločinu, ale legalizácia peňazí získaných z týchto činností

www.euroekonom.sk

- PROCES PRANIA ŠPINAVÝCH PEŇAZÍ

- banky sú povinné preverovať pôvod peňazí, no bránia sa tomu
- v roku 1991 bol prijatý dokument o praní špinavých peňazí v rámci EÚ

4.VYUŽITIE FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV INÝM SPÔSOBOM AKO BOLO ZAMÝŠĽANÉ ALEBO UVEDENÉ

- banky vždy žiadajú klienta aby uviedol účel, na ktorý potrebuje peniaze
- pri nákupe cenných papierov banky neradi poskytujú úvery na nákup cenných papierov
- dočasné využívanie peňazí klientov maklérom

5.DEFRAUDÁCIA A PODVODY ČLENOV VEDENIA A PRACOVNÍKOV KB

- každý obchod vstupuje do rizika, že sa môže vyskytnúť krádež alebo podvod
- ochrana:
 - 1) princíp 4 očí (zmluvu pri poskytovaní úveru musia podpísať aspoň dvaja pracovníci banky)
 - 2) vnútrobanková kontrola (kontrola činnosti pracovníkov banky)

B a n k o v n í c t v o

7. prednáška, 16.04.1998

PLATOBNÝ STYK BANKY

Priemyselná banka, a.s. Košice, odbor platobného styku a zúčtovania

1. Legislatívne prostredie realizácie platobného styku
2. Špecifikácia platobného styku
 - 2.1. - vnútropodnikový
 - vnútrobežný
 - medzinárodný

- 2.2. - korunový (národnomenový)
 - devízový
- 3. Clearingové zúčtovanie medzi bankami v SR
- 4. Zúčtovanie platieb medzi NBS a ČNB
- 5. Platobné nástroje bezhotovostného platobného styku
- 6. Hladké platby do zahraničia
- 7. Reklamačné konanie
- 8. Šeky v platobnom styku
- 9. Moderné platobné prostriedky:
 - rýchla platba
 - home banking
 - platobné karty

ad.1) Legislatívne prostredie realizácie platobného styku

Každá ľudská činnosť musí byť obmedzená určitými pravidlami. Podobne ani banka nemôže svojvoľne existovať, preto existujú určité obmedzenia v činnosti tej ktorej banky.

ZÁKLADNÉ NORMY, ktoré každá banka musí dodržiavať a prenášať do vnútrobankových procedúr a vzťahov s klientmi:

1. Zákon č. 21/1992 Zb. o bankách z 20.12.1991
 2. Vyhláška č. 275 NBS o zásadách platobného styku medzi bankami
 3. Všeobecné obchodné podmienky, ktorými sa stanovujú zásady vedenia účtov klientov bánk a uskutočňovanie platobného styku a zúčtovania na týchto účtoch. Sú to základné podmienky pre vedenie účtov v bankách
 4. Obchodný zákonník:
 - zmluva o bežnom účte - § 706 - 715
 - zmluva o vkladovom účte - § 716 - 719
 5. Devízový zákon č. 202 z 20.9.1995 - novela 1.4.1998
 - Vyhláška MFSR a NBS č. 203 z 26.9.1995
 - Opatrenie č. 5 NBS z 25.9.1995, ktorým sa ustanovuje postup devízových miest pri vzniku uskutočňovania platieb do zahraničia a voči cudzozemcom
- Neexistuje banka ako taká, ktorá na Slovensku by fungovala bez licencie a dodržiavania týchto legislatívnych noriem.

ad.2) Špecifikácia platobného styku

Platobný styk (hotovostný alebo bezhotovostný)

- je systém organizovaný bankami alebo inými finančnými inštitúciami, ktorý umožňuje hotovostné a bezhotovostné presuny medzi jednotlivými subjektami: fyzickými a právnickými osobami

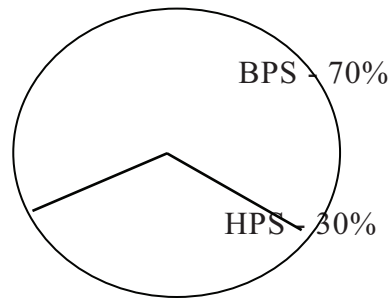
Hotovostný platobný styk

- zahŕňa presuny platieb od jedného subjektu k druhému, resp. bez účasti bánk

Bezhotovostný platobný styk

- je možné realizovať len prostredníctvom bánk, ich pobočkovej siete a účtov, na ktorých dochádza k bezhotovostnému prevodu

Objem transakcií

kde BPS - bezhotovostný platobný styk

HPS - hotovostný platobný styk

V Slovenskej republike je pomer:

BPS : HPS = 30% : 70%

V Japonsku je pomer:

BPS : HPS = 10% : 90%

Rozdelenie bezhotovostného platobného styku:

Platobný styk z hľadiska orientácie platieb:

1.) tuzemský platobný styk (vnútroštátny plat. styk)

- vykonávaný prostredníctvom národnej meny (Sk) cez Bankové zúčtovacie centrum Slovenska (tzv. clearing)

2.) zahraničný platobný styk (medzinárodný plat. styk)

- vykonávaný prostredníctvom korešpondenčných bánk

CLEARING

- existujú dva spôsoby uskutočňovania clearing:

1. spôsob:

- ak existuje clearingová centrála, ktorá vedie clearingové účty účastníkov clearing

2. spôsob:

- ak každá banka má svoj clearingový účet v inej banke

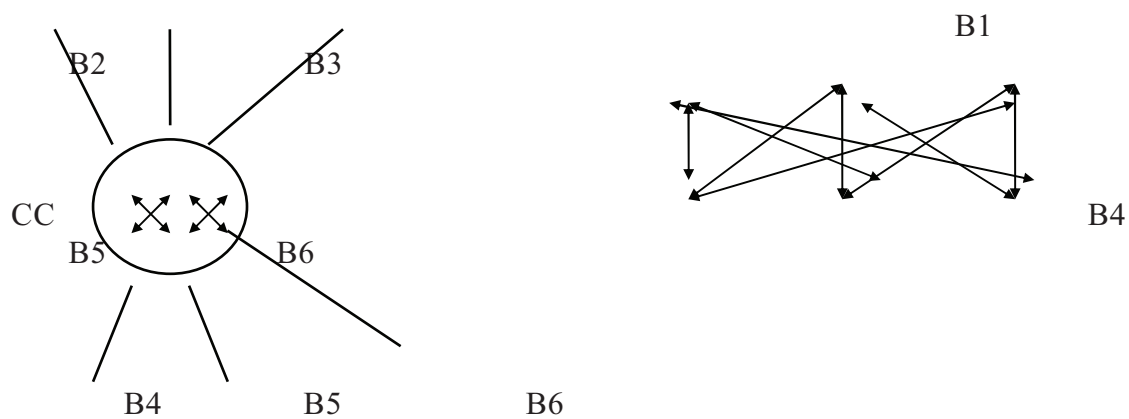
1 spôsob

B1

B2

B3

2. spôsob

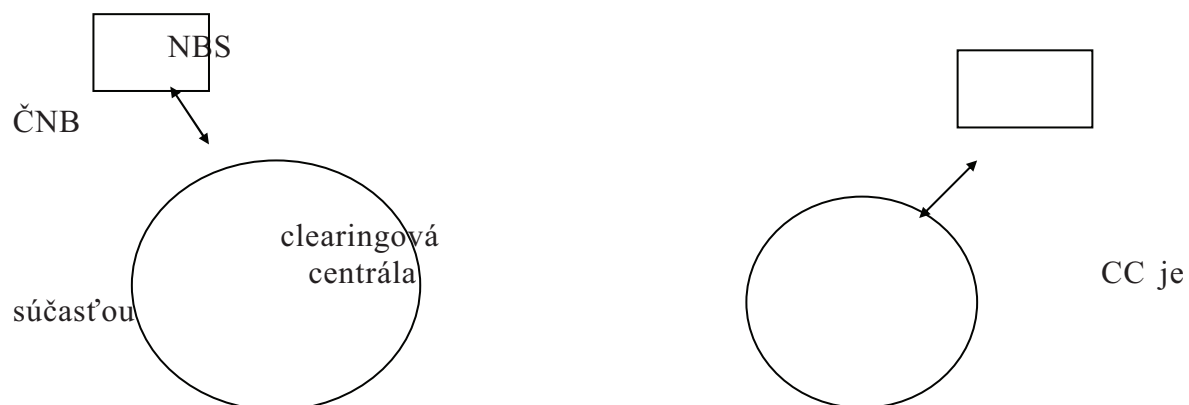

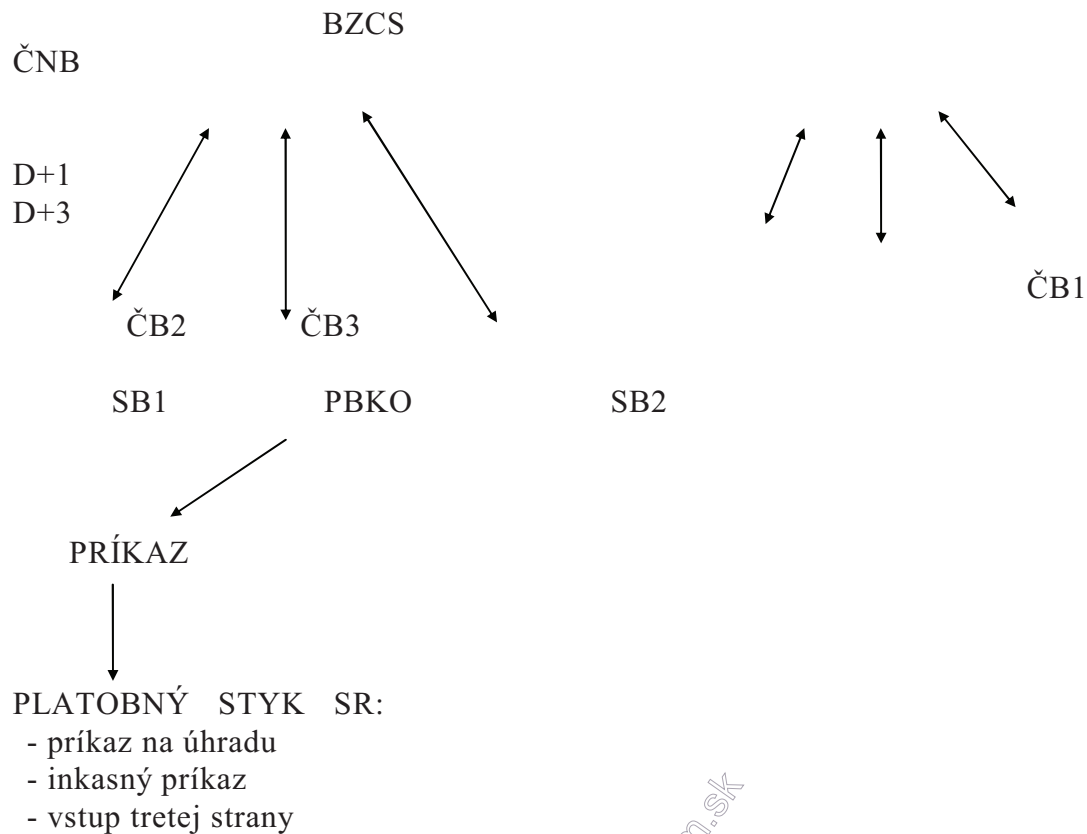
kde B - banky
CC - clearingová centrála

Vo svete sa používa kombinácia týchto dvoch spôsobov.

ad.3) Clearingové zúčtovanie medzi bankami v SR

Clearingový platobný styk sa v SR realizuje prostredníctvom účelovej organizácie - *Bankové zúčtovacie centrum Slovenska (BZCS)*

Legenda:

PBKO - Priemyselná banka, a.s. Košice
 SB - slovenská banka
 ČB - česká banka
 CC - clearingová centrála
 NBS - Národná banka Slovenska
 ČNB - Česká národná banka

NBS využíva clearingovú centrálu na **tri základné účely**:

1. sleduje likviditu bánk
2. sleduje peňažné toky, ktoré na základe symbolov zaraďuje do zložiek, z ktorých vytvára makroekonomické ukazovatele
3. zabezpečenie plnenia záväzkov voči Českej národnej banke

Slovenské banky:

- neexistuje aby sa medzi bankami zúčtovalo ináč ako cez clearingovú centrálu
- každá banka je zaevidovaná clearingovým účtom
- každá banka si ctí clearingovú technológiu

Clearingová veta

- zjednocujúci prvok medzi bankami

Clearingový postup

- do istého času zasiela banka svoje požiadavky elektronicky

- celý proces je rozvinutý do niekoľkých dní a v rámci jedného dňa do časových zón

D - 1

- 16⁰⁰

- štart vstupu - možnosť banke dať informácie do príjmovej centrály na nasledujúci deň

D

- samotná technológia kedy sa vykonáva clearing medzi bankami na SR

- časové zóny: (čím viac sa blíží k 12³⁰ je táto operácia pre banku drahšia)

- 7⁰⁰

- 8³⁰

- 10³⁰

- 12³⁰

- do 12³⁰ sa zbierajú samotné vstupy, od 12³⁰ do 15⁰⁰ sa zbierava národný audit (vstupy sú zatvorené)

- o 16⁰⁰ je pripravený výstup pre banku

D + 1

- zúčtovanie výstupu z ***D*** na klienta

ad.5) Platobné nástroje bezhotovostného platobného styku

1.) tuzemský platobný styk

a) platby z podnetu platcu

- jednotlivý, hromadný, trvalý príkaz na úhradu

- platí ten, kto je povinný platiť

b) platby z podnetu prijemcu

- musia existovať dohody medzi odberateľom a dodávateľom a bankou odberateľa

- inkasujúca banka vysiela neúčtovnú inkasnú výzvu pre platiacu banku

c) platby z tretej strany

- sú na 99% využívané na účely promptného medzibankového zúčtovania

d) vnútroštátny akreditív

e) home banking

f) šeková služba

g) bankové karty

Rýchla platba:

- má dve úrovne:

1. banka - banka

2. klient - klient

- zaväzuje inštrument rýchlej platby zaplatiť prijímajúcej banke v deň D

2.) Hladké (priame) platby do zahraničia

- banka vstupuje len do záväzku zaplatiť za klienta a musí plniť predpisy

- delia sa na:

1) hladké platby v cudzích menách:

- došlé

- vyšlé

- 2) - obchodné platby
 - neobchodné platby a platby sociálnej povahy
- poplatky z tohto inštrumentu môže zaplatiť *platca* alebo *prijemca platby*

www.euroekonom.sk